

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Göteborgs universitet

Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap, MK1500

Ingela Wadbring

9A

– Klassen som ingen såg

2008-05-28

Anna Nygren 840615-4826
Johanna Rosén 870803-5525

Abstract

Titel	9A – Klassen som ingen såg
Författare	Anna Nygren & Johanna Rosén
Kurs	Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap, MK1500, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet.
Termin	Vårterminen 2008
Handledare	Ingela Wadbring
Sidantal	48 inklusive bilagor & 42 exklusive bilagor
Syfte	Syftet med undersökningen är att se vilken betydelse SVT:s dokumentärserie <i>Klass 9A</i> har för yrkesverksamma pedagogers dagliga arbete.
Metod	Kvalitativa metod i form av fokusgruppesintervjuer
Material	Fyra fokusgruppsintervjuer med yrkesverksamma ämnespedagoger i Göteborgsområdet.
Huvudresultat	Det vi har kunnat se som genomgående i alla våra intervjuer är att alla respondenterna, på ett eller annat sätt, har tänkt igenom sin egen arbetssituation på den skola de arbetar på efter att de sett <i>Klass 9A</i> . Pedagogerna har reflekterat över sina egna pedagogiska färdigheter. Detta oavsett om de har varit positivt eller negativt inställda till serien eller de ny tillsatta pedagogernas arbetsmetoder i klassrummet. <i>Klass 9A</i> har väckt många frågor och tankar kring pedagogik, etik, moral och elevkontakt samt inspirerat till en viktig samhällsdebatt om dagens skolsituation. Med detta så har vi kunnat se att <i>Klass 9 A</i> har haft en betydelse för yrkesverksamma pedagoger.

Innehållsförteckning

EXECUTIVE SUMMARY	3
1 INLEDNING OCH BAKGRUND	7
KLASS 9A – EN HET DEBATT	8
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
2 RECEPTION	11
VAD BETYDER RECEPTIONSFORSKNING?.....	11
HUR OLIKA KAN RECEPTIONEN SE UT & VAD BEROR DESSA OLIKHETER PÅ?	12
HUR FORSKAR MAN MED HJÄLP AV RECEPTIONSANALYS?.....	16
3 METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	18
VAL AV METOD	18
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	20
STUDIENS KVALITET	20
4 RESULTAT & ANALYS	23
GENREN	23
MÅLGRUPP.....	25
PROGRAMIDÉN	26
MÅLET – ATT BLI EN AV SVERIGES BÄSTA KLASSER	28
SERIENS ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN FÖR YRKESVERKSAMMA PEDAGOGER	29
ÄR ELEVER SÄMRE IDAG?	30
IFRÅGASÄTTANDET AV LÄRARUTBILDNINGEN	30
ARBETSSÄTT OCH INSPIRATION.....	31
SYNEN PÅ PEDAGOGER.....	34
PÅVERKAN	35
KLASS 9A – REPRESENTATIV ELLER INTE?.....	35
IDEALTYPEN.....	36
5 SLUTDISKUSSION	38
EMPIRI	38
EGNA TANKAR OCH REFLEKTIONER	39
VIDARE STUDIER	40
6 REFERENSER	41
BILAGA 1	43
BILAGA 2	44
BILAGA 3	45
BILAGA 4	46

Executive Summary

För att bättre belysa problematiken kring skolan och elevers påstått allt sämre resultat inledde SVT Syd tillsammans med Strix Television under 2005 ett projekt där tanken var att skildra skolan på ett vis som aldrig tidigare gjorts. Detta för att för vuxna synliggöra den nästan helt slutna miljön som klassrummet utgör. Förhoppningarna var att programserien *Klass 9A* som utspelar sig på Johannesskolan i Malmö skulle stimulera och nyansera skoldebatten och så småningom även häva den negativa spiralen som präglar skolor runt om i hela landet.

Klass 9A är en programserie om den Svenska skolan, en nutids historia som berättas ur elevernas perspektiv. Programmet visar vad som är möjligt att göra med rätt förutsättningar. Johannesskolan i Malmö är en av landets 10 sämsta skolor. Johannesskolan var för enbart ett år sedan nedläggningshotad efter kritik av Skolverket för bristande målpuppfyllelse. I denna skola går klass 9A som nu har som mål att bli den tredje bästa klassen i Sverige. För att nå denna framgång får eleverna sina ordinarie lärare utbyta mot åtta av Sveriges främsta pedagoger. Resultatet mäts med hjälp av de nationella proven i engelska, matte och svenska.

Programmet har väckt debatt kring den svenska skolan. Bland debattörerna finns det olika orsaker till att elever i Sverige idag inte klarar av skolan, kritik läggs bland annat på föräldrar, pedagoger och lärarutbildningen.

Syftet med vår studie är att se vilken betydelse SVT:s dokumentärserie *Klass 9A* har för yrkesverksamma pedagogers arbete. De frågor vi vill besvara är följande:

Vilka positiva och negativa aspekter ser pedagoger med den programidé som ligger bakom *Klass 9A*?, Hur ser pedagogerna på *Klass 9A* som genre?, Hur bedömer pedagogerna den pedagogik som kommer till uttryck i *Klass 9A*?, Vem bedömer pedagogerna att *Klass 9A* har som målgrupp?, Anser de yrkesverksamma pedagogerna att dokumentärserien *Klass 9A* är representativ för den allmänna situationen i skolan?

Det är ur ett teoretiskt perspektiv intressant att se hur användarna tar emot denna omdebatterade dokumentärserie, ännu mer relevant är det att se om serien har någon inverkan på dem. Hur upplever det tillfrågade pedagogerna denna nya genre – iscensatt pedagogik? Det är ur ett vetenskapligt och samhällsligt perspektiv intressant att studera pedagogers syn på programmet då skoldebatten i allra högsta grad är aktuell och den berör deras vardag. Med detta anser vi att vår undersökning kan bidra till att stimulera skoldebatten och ge ett konstruktivt inlägg till debatten i såväl riksdag och media som i skolan och hemmet.

Det var för oss viktigt att hitta en teori som svarade på frågorna hur och varför snarare än vad och hur mycket. Med dessa kriterier i åtanke var receptionsteorin ett tydligt val. Det är viktigt att utvidga vardagsbegreppet till att handla om mer än bara hemmet som vardaglig plats. Exempel på detta är arbetsplatsen, vilken vi anser vara en stor del av vardagen och viktig att studera då forskning kring medier och vardagen bedrivs.

Att genomföra en studie med receptionsanalysen som grund innebär att man som undersökare ställer sig bakom vissa tankar och bör arbeta på ett visst sätt. Bland annat är det viktigt att se den mediala texten (såväl bilder och filmer som bokstäver och meningar) genom publikens uppfattningar, iakttagelser och åsikter. På detta sätt undersöks publikens meningsskapande och dess åsikter kring den text de tar del av (McQuail 2005, s 404).

I vårt fall menar vi att den publiken som vi undersökt aktivt väljer att kolla på *Klass 9A*. Pedagogerna väljer att sätta på SVT klockan halv tio på tisdagskvällar för att se programmet som berör deras egen arbetssituation och yrkeskår. Med detta anser vi att de pedagoger som sett programmet är väl aktiva i sin reception.

Det sägs att det finns lika många tolkningar av en text som det finns läsare. Det är detta som receptionsanalysen är till för. I *På nära håll är ingen normal* skriver Karin Ljuslinder, doktor i medie- och kommunikationsvetenskap, att man som forskare, genom receptionsanalysen, kan komma åt mottagares heterogena sociala erfarenheter, vilka har inflytande vid tolkning av en text (2002, s 19). Hon menar att publiken inte mottar ett budskap utan att det snarar är tvärt om – de förhandlar aktivt kring de begrepp som behandlas.

Sociologen och antropologen Stuart Hall säger att det går att dela in publiken i tre grupper av tolkningar av ett mediebudskap: *dominant, förhandlande* och *oppositionell tolkning*. De tittare som tillhör den första kategorin tolkar budskapet precis så som producenten velat medan de som laborerar med andra värderingar tillsammans med den dominerande ideologin tillhör den andra kategorin. Den tredje och sista publikgruppen är de som uppfattar men inte accepterar den dominerande ideologin och anser att producentens normer och värderingar är felaktiga (2006, s 163ff).

Det finns många olika faktorer som gör att receptionen ser olika ut hos olika personer. En del är individen och dess kulturella och sociala bakgrund. En annan del är omgivningen och kontexten som har stor betydelse för hur ett mediebudskap tolkas och tas emot av publiken. Dessutom anser vi att publikens uppfattning kring genrebegreppet har betydelse för hur en viss medierad text uppfattas och tolkas. Detta då genren avgör hur man som publik ställer sig till texten och dess budskap ren källkritiskt.

Den etnografiska traditionen kommer in som ett verktyg för oss i vår studie, vilket ger möjlighet att se hur de tillfrågade pedagogerna påverkas i sitt dagliga liv – både i hemmet och på arbetet. Etnografien blir användbar i vår undersökning då det i vår specifika situation är pedagogernas vardagsliv som visas kl. 21.30 på tisdagskvällarna i SVT: s *Klass 9A*. De möter mer eller mindre sitt arbetsliv och sin vardag i tv:n. Något som här är intressant att undersöka är hur pedagogerna ställer sig till att se sitt eget vardagsliv på tv i sina vardagsrum på sin fritid? Är detta för pedagogerna intressant att få se sin egen yrkeskår på bästa sändningstid? Kan det vara så att man på sin fritid just vill vara fri från sitt arbete? Är det ett känsligt ämne att släppa in resterande invånare i Sverige i skolans värld och i klassrummen för öppen kritik då läraryrket till största del är ett soloyrke.

Publiken för vissa genrer består ofta av tolkningsgrupper vilka har liknande resonemang och ramar för förståelse och tolkning av ett mediebudskap (McQuail 2005, s 404). Med detta i åtanke anser vi det intressant och relevant att även ha med genre teori som en del av bakgrunden. En viss genre skapar vissa förväntningar hos publiken som är baserade på deras tidigare erfarenheter av liknande texter. Problematiken med genrer är att det inte alltid går att sätta en genrestämpel på ett program, de flesta texter kan tillhöra flera genrer samtidigt. (Höijer, 1995, s 7ff)

För att få svar på våra frågor i vår studie valde vi att sammanställa fokusgrupper med yrkesverksamma pedagoger. Totalt fick vi fyra fokusgrupper och totala antalet respondenter uppgick till 11 yrkesverksamma pedagoger. Med detta förhållningssätt kunde vi få svar som berör respondenternas egen verklighet och är baserade på deras erfarenhet och uppfattningar.

En stor fördel med fokusgrupper är att respondenterna i diskussionen dem emellan belyser och för fram aspekter som kanske inte annars hade kommit fram och där med förstärks de öppna frågeställningarna. Då *Klass 9A* handlar om en högstadielklass med ämnespedagoger har vi valt att avgränsa vår undersökning till yrkesverksamma ämnespedagoger som undervisar i år 7-9 på grundskolan till och med gymnasiet. Detta innebär att lärarna vi kommer att undersöka har möjlighet till igenkänning på fler plan än att de är pedagoger.

Vad blev då resultatet? Som vi tidigare nämnt har serien *Klass 9A* debatterats flitigt i så gott som alla medier och rösterna har varit varierande. En del kallar serien för dokumentär – precis som SVT gör – medan andra menar att det är underhållning i såpaform. Vi kan utskilja tre olika slags genrer hos våra respondenter som förknippas med programmet. Den första är dokusåpa och här finner vi de pedagoger som är mest negativt inställda till programmet, den andra är dokumentär och här kan vi hitta de pedagoger som har sett en del program och som inte har så många uppfattningar och åsikter om programmet, den tredje är dramadokumentär och här befinner sig de pedagoger som är positiva till de pedagogiska delarna i programmet och tar till sig dessa medan de medvetet sällar bort det som de anser är de mediala bitarna.

När det kommer till programidén så råder det även här delande meningar bland våra respondenter. Många var mycket nöjda över att serien visas och menar att det behövs mer insyn i skolan för att situationen skall bli bättre. Genom att belysa de bekymmer och problem som finns och visar så många som möjligt hur det ser ut i dagens skola är det fler som kan komma med förslag och hjälpa till att komma ur den negativa trend som präglar den svenska skolan. Dock var inte alla lika nöjda med sättet och formen som serien belyser skolan på. De menar bland annat att all kritik riktas mot de ordinarie, åsidosatta pedagogerna trots att det inte var där alla problemen låg. Det som saknas i dagens skolsituation är resurser och serien borde lägga mer vikt vid just detta – att man kan komma långt med uppmärksamhet, färre elever per lärare och mer stöd från skolledningen.

När det gäller frågan om hur våra respondenter uppfattar den pedagogik som kommer till uttryck i *Klass 9A* blev flera av de pedagoger som deltog i vår studie blir inspirerade och känner att det vill och kan ta till sig de tillsatta pedagogernas förhållningssätt till eleverna. Detta medan andra av våra respondenter säger sig känna igen sätten ”expertpedagogerna” arbetar på och menar att de själva inte ser någonting nytt som det kan ta till sig av i serien. Dessutom är det fler av de tillfrågade i vår studie som reagerade starkt på den fysiska kontakt pedagogerna i serien har med eleverna. Emellertid är det även andra i vår respondentgrupp som menar att den fysiska kontakten är en självklar och viktig del som betyder mycket för eleverna.

Ingen av de tillfrågade respondenterna ansåg att yrkesverksamma pedagoger är målgruppen för *Klass 9A*. Däremot menade det alla att allmänheten utanför skolvärlden är de personer som de tror lockas till programserien. Detta framför allt för att den/allmänheten inte har någon annan naturlig inblick i skolan. Dessutom hoppas samtliga tillfrågade att politiker och andra beslutsfattande personer tar del av *Klass 9A*.

Flertalet av våra respondenter ser situationen som extrem och orealistisk på så vis att ingen annan klass i landet får så mycket uppmärksamhet som 9A på Johannesskolan. De anser med detta att *Klass 9A* därmed inte är representativ för den allmänna situationen i skolan. Framför allt då det är ett helt kamerateam runt omkring på skolan men också då eleverna får en helt ny chans, nya lärare och uppmärksamhet från skolledningen som visar att de tror på eleverna och vill att de skall bli bäst i Sverige. Vad som däremot är mer realistiskt anser flera av de

tillfrågade i vår studie, är att kunskapsnivån varierar i alla klasser. Dessutom menar de att sammansättningen vad gäller exempelvis etnicitet, kön och mognad liknar de situationer våra respondenter är vana vid. De menar att hela skalan finns med.

Med detta resultat har vi kunnat urskilja tre olika idealtyper där man kan se att typ A är den som är mest negativt inställd till *Klass 9A* samtidigt som det är dessa personer som har sett minst av programmet. Typ B är de som följt programmet lite sporadiskt men som ändå uppskattar programmet i sig. Typ C är de som har följt hela programserien och valt att ta till sig de pedagogiska bitarna av programmet för att använda sig av dessa i skolan med arbete mellan lärare, rektorer, elever och föräldrar och anser att programmet gynnar skoldebatten.

1 Inledning och bakgrund

En av våra viktigaste samhällsfrågor är den om skolan. Under många år har det debatterats och diskuterats om att skolan inte fungerar; att salarna är under all kritik, eleverna har inga läromedel, maten är sämre än på fängelset och skolket ökar år efter år. Dessutom blir elevernas resultat allt sämre. Om detta är sant och vad det i så fall beror på finns många tankar och åsikter kring. En del menar att det är lärarna som inte gör sitt arbete på ett tillräckligt bra vis medan andra hävdar att föräldrarna inte tar sitt ansvar gentemot barnen. Oavsett vems fel det är så ser debattörerna en trend där eleverna uteblir från skolan eller inte klarar av dess krav. Många elever går idag ur högstadiet utan fullständiga betyg och är på så vis inte behöriga till de nationella gymnasiala programmen, vilket går stick i sträv med ett av de grundläggande målen för skolan, att den "... skall sträva efter att varje elev inhämtar tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att kunna träffa väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning" (Lpo94). Denna trend är ohållbar och vi är många som undrar var det brister.

För att bättre belysa problematiken kring skolan och elevers påstått allt sämre resultat inledde SVT Syd tillsammans med Strix Television under 2005 ett projekt där tanken var att skildra skolan på ett vis som aldrig tidigare gjorts. Detta för att för vuxna synliggöra den nästan helt slutna miljön som klassrummet utgör. Förhoppningarna var att programserien *Klass 9A* som utspelar sig på Johannesskolan i Malmö skulle stimulera och nyansera skoldebatten och så småningom även häva den negativa spiralen som präglar skolor runt om i hela landet.

Klass 9A är en programserie om den Svenska skolan, en nutidshistoria som berättas ur elevernas perspektiv. Programmet visar vad som är möjligt att göra med rätt förutsättningar. Johannesskolan i Malmö är en av landets 10 sämsta skolor och var för ett år sedan nedläggningshotad efter kritik av Skolverket för bristande måluppfyllelse. I denna skola går klass 9A som nu har som mål att bli en av de tre bästa klasserna i Sverige. För att nå detta mål får eleverna sina ordinarie lärare utbytta mot åtta av Sveriges främsta pedagoger. Resultatet mäts med hjälp av de nationella proven i engelska, matte och svenska.

Eva- Marie Schultz, rektor på Johannesskolan, berättar i SVT:s *Gomorra Sverige* att projekt *Klass 9A* är en del av deras förändrings- och värdegrundsarbete. Detta med betoning på: vad är det eleverna skall kunna, vilka är målen, hur möter vi varandra och hur mår egentligen elever och lärare på skolan? Schultz såg SVT:s projektförslag som en enorm chans. Att just klass 9A valdes ut berodde enligt rektorn på att klassen redan från början var mycket sammansvetsad, att antalet flickor och pojkar var jämt och att klassen låg på ett betygsnitt på 17 % under genomsnittet för en ordinär högstadielklass i Sverige. Vad gäller definitionen av en "toppedagog" menar Schultz att en sådan är någon som vunnit priser och fått utmärkelser för sina pedagogiska insatser samt har fått bra rekommendationer från kolleger och rektorer (SVT, *Gomorra Sverige*, 2008-02-12). Det utgörs en stor satsning på just denna klass och eleverna i klass 9A får en unik chans att förändra sina betyg och sina framtidsmöjligheter.

Under hösten 2007 började inspelningen av dokumentärserien *Klass 9A* som är ett samarbete mellan SVT Syd och Strix Television. Precis innan och i samband med att seriens första avsnitt skulle sändas den 12 februari 2008, debatterades det flitigt i både tidningar och TV. Framför allt frågan om det är rätt och etiskt försvarbart att göra experiment där barns utbildning och framtid står på spel var brännande. Många har velat få sina röster hörda och debattörerna har varit både positiva och negativa.

Klass 9A – en het debatt

SVT:s egna beskrivning av dokumentärserie *Klass 9A* lyder:

En niondeklass på en av Sveriges sämst presterande skolor får under en termin sina ordinarie lärare utbytt mot några av landets främsta pedagoger. Målet är extremt högt istället: i slutet av terminen ska klass 9A vara en av landets tre bästa.

Som blivande pedagoger är det intressant att följa serien, eftersom den aspirerar på att skildra vårt framtida yrke. Emellertid är det även många frågor som dyker upp – krävs det ”superpedagoger” för att få klassen på rätt köl, hur arbetade de ordinarie lärarna med klassen, kan övriga svenska skolor genomföra liknande projekt? Vi anser att det är viktigt att skolsituationen belyses mer men vi ställer oss frågande till om denna typ av TV-serie är rätt forum och rätt sätt att få bukt med problemen. Vi har inte varit ensamma om att diskutera genren iscensättande pedagogik, debatten har varit stor i både tv och press, främst innan programmet började visas, och rösterna har varit olika.

Bland debattörernas åsikter finns det olika orsaker till att elever i Sverige idag inte klarar av skolan. En av dessa är att föräldrarna inte tar tillräckligt mycket ansvar för sina barns skolgång. Johan Steinberg, doktor i pedagogik är positiv till de nya pedagogerna på Johannesskolan och påpekar att det inte är skolans utan föräldrarnas roll att se till att barnen går i skolan och tar sitt ansvar och visar respekt för lärare och klasskamrater (SVT, *EftersnackTvärsnytt*, 2008-02-26). Hans syn har stöd i läroplanen för grundskolan:

Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan.

(Lpo94)

I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar. Skolan skall präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet.

(Lpo94)

Annat som enligt debatten brister är tydliga regler och en bra lärarutbildning. Det är som sagt inte enbart föräldrarna som får kritik, även lärarprogrammet får sin beskärda del av negativ uppmärksamhet i debatten. Kritiken mot lärarprogrammet är att det bör lägga större vikt vid hur man som lärare för sig i klassrummet då kroppsspråket är A och O i en pedagogs arbete (SVT, *EftersnackTvärsnytt*, 2008-02-26). Svenska Dagbladets ledarskribent Maria Abrahamsson kritiserar även hon lärarutbildningen då hon anser att den bör göras om. Hon kritiserar även de ingångslönerna som pedagoger i Sverige har idag och menar att politiska prioriteringar krävs för att höja pedagogers ingångslön och förbättra lärarprogrammet. Det skall räcka med en normalutbildad lärare för att eleverna skall klara av skolan (SVT, *Gommorron Sverige*, 2008-02-22).

Det som enligt debatten lyfts fram som en viktig del för att höja elevers resultat är skickliga pedagoger som går in och hjälper de elever som en når de individuella mål som sår uppsatta (SVT, *Gommorron Sverige*, 2008-02-22). En bra pedagog, enligt pedagogikdoktorn John Steinberg, är sträng men snäll och utstrålar värme, kärlek och närhet. Samtidigt bör pedagogen även vara väl förberedd, i god tid till lektionerna, ha tydliga krav och vara välorganiserad (SVT, *EftersnackTvärsnytt*, 2008-02-26) Stavros Louca som är den tillsatta matematik- och fysikläraren på Johannesskolan menar att en bra pedagog inspirerar och

motiverar eleverna och att det är viktigt att skapa förtroende, inge respekt och visa kärlek samtidigt som det även är viktigt att man som lärare har och visar ett stort engagemang för eleverna. Louca menar också att lärare inte bara är ett yrke utan det bör ses som ett kall (*Gomorrön Sverige* 2008-02-12).

Är det då rimligt att *Klass 9A* skall bli Sveriges tredje bästa klass? Många ställer sig frågande till de mål som projektet strävar mot, även de medverkande eleverna och lärarna. Eleven Hanin Assi tyckte att det till en början var mycket höga mål och kriterier och hon säger även att hon ibland kunde sakna de gamla lärarna. Hon säger samtidigt att de kunskaper, som hon har fått under höstterminen tillsammans med de nya lärarna, kommer hon att ha med sig hela livet (SVT, *Gomorrön Sverige* 2008-02-12)

Enligt eleverna på Johannesskolan, fick klassen, tillsammans med de nya lärarna, prova på helt nya arbetsmetoder och att det blev trevligt, spännande och nytt i skolan. Däremot påpekade de att klassen självklart ”skärpte till sig” i början då de hela tiden hade ett tv-team runt omkring sig. (SVT, *Gomorrön Sverige*, 2008-02-12)

Flera debattörer ansåg att klassen inte var representativ då det hela tiden finns ett tv-team med som gör att situationen blir helt annorlunda jämfört med en annan svensk skola utan denna uppmärksamhet. Eleverna i klass 9A får stor uppmärksamhet i media vilket ökar likväl motivationen som självförtroendet. Före LO-ordföranden Stig Malm undrar vad lärare och elever har gjort under 8 år då eleverna med svårighet pekar ut London på kartan (SVT, *Gomorrön Sverige*, 2008-02-22) Samtidigt kan man i debatten se Mikael Wahlberg som är en av de ordinarie lärarna på Johannesskolan säga att SVT gett en bild av klassen som inte är rättvis. Wahlberg säger att problemen förstörats för att stärka de förbättrade resultatet. Enligt honom var klass 9A inte alls en klass som var oroande från början och att det är vanligt att betygen höjs under det sista året (TT, 2008-05-06).

Syfte och frågeställning

Som vi ovan nämnt finns det många funderingar kring dokumentärserien och med detta i åtanke finner vi det intressant att undersöka vad yrkesverksamma pedagoger anser om programserien. Dessutom vill vi undersöka vilken betydelse programmet har för yrkesverksamma pedagoger i Göteborgs stad med omnejd och om det dagliga arbetet i skolan berörs. Stina Bengtsson, forskare och lärare i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola, skriver i *Mediernas vardagsrum – om medieanvändning och moral i vardagslivet* om att medierna idag är betydelsefulla, inte bara på fritiden utan även på arbetsplatsen. Hon menar att ”...mediebruket bidrar till rörelser mellan det privata och det yrkesmässiga.” (2007, s 30). Detta är en tanke vi arbetar efter. Att respondenterna ser *Klass 9A* på fritiden tror vi inte hindrar dem från att ta med sig kunskap och tankar till arbetsplatsen. Även detta stöds hos Bengtssons som menar att fritiden inte är isolerad.

Med yrkesverksamma (ämnes) pedagoger menar vi personer som har utbildning i pedagogik, arbetar som lärare och inte undervisar eleverna i alla ämnen utan endast i vissa, på det sätt som sker i grundskolans år 7-9.

Det är ur ett teoretiskt perspektiv intressant att se hur användarna (i detta fall yrkesverksamma pedagoger i Göteborgsområdet) tar emot denna omdebatterade dokumentärserie, ännu mer relevant är det att se om serien har någon inverkan på dem. Hur upplever det tillfrågade pedagogerna denna nya genre – iscensatt pedagogik? Det är ur ett vetenskapligt och samhällsligt perspektiv intressant att studera pedagogers syn på programmet då skoldebatten i

allra högsta grad är aktuell för alla, men det är pedagogerna tillsammans med eleverna som varje dag upplever de frågor, dilemman och problem som debatten handlar om.

Med detta i åtanke vill vi undersöka var lärarna i Göteborgsområdet tycker om seriens upplägg. Är det situationen i sig eller är det enbart den pedagogiska insatsen som "räddar" eleverna i klass 9A? Med detta anser vi att vår undersökning kan bidra till att stimulera skoldebatten och ge ett konstruktivt inlägg till debatten i såväl riksdag och media som i skolan och hemmet.

Syftet med vår studie är att se vilken betydelse SVT:s dokumentärserie *Klass 9A* har för yrkesverksamma pedagogers arbete.

Våra frågeställningar för att kunna svara på detta syfte är:

- **Vilka positiva och negativa aspekter ser pedagoger med den programidé som ligger bakom Klass 9A?**

Med denna frågeställning är tanken att undersöka vad pedagoger anser om *Klass 9A*. Är det en källa till inspiration eller är det förtal av de övriga yrkespedagogerna i Sverige? Hur uppfattas programidén av respondenterna? Vad är positivt och negativt med idén som sådan?

- **Hur ser pedagogerna på Klass 9A som genre?**

Anser pedagogerna att *Klass 9A* är fakta eller fiktion? Hur ser de yrkesverksamma pedagogerna i Göteborgs stad på den nya genren med iscensatt pedagogik? Frågor som kretsar kring huruvida denna nya genre är intressant för de yrkesverksamma pedagogerna – vill de se sitt arbete även på fritiden? Dessutom är det enligt oss intressant att ta reda på hur pedagogerna ställer sig till att själva vara delaktiga i liknande experimentella projekt.

- **Hur bedömer pedagogerna den pedagogik som kommer till uttryck i Klass 9A?**

Vi vill se om de tillfrågade pedagogerna upplever att de tillsatta pedagogernas pedagogik har en upplevd effekt? Är detta något som de kan applicera på sin egen verklighet? Hur upplever de pedagogiken i programmet, vad är deras syn? Är detta något som de själva känner igen eller använder sig av i sin egen undervisning?

- **Vem bedömer pedagogerna att Klass 9A har som målgrupp?**

Vad har pedagogerna för syn på serien *Klass 9A*:s målgrupp? När SVT och Strix televisions budskap fram till lärarpubliken eller är satsningen inte till för att tilltala yrkesverksamma ämnespedagoger?

- **Anser de yrkesverksamma pedagogerna att dokumentärserien Klass 9A är representativ för den allmänna situationen i skolan?**

Med denna frågeställning vill vi framför allt undersöka i vilken mån pedagogerna känner igen sig i den situation serien visar. Tycker respondenterna att SVT visar skolsituationen i dagens Sverige på ett tillfredställande vis?

2 Reception

Då vi vill genomföra en undersökning som går ut på att se vilken betydelse *Klass 9A* har för yrkesverksamma ämnespedagoger i deras dagliga arbete har vi valt att använda oss av en teori vilken går på djupet och framför allt ser till publiken och dess tankar och åsikter kring en medierad text. Dessutom var det för oss viktigt att hitta en teori som svarade på frågorna hur och varför snarare än vad och hur mycket (Drotner, 1996, s60). Med dessa kriterier i åtanke var receptionsteorin ett tydligt val. I *Nutida etnografi – reflektioner från mediekonsumtionens fält* skriver Lena Gemzöe, filosofie doktor i socialantropologi vid Stockholms universitet, att: ”Receptionsstudier syftar till att analysera hur människor tolkar medier, det vill säga vilka betydelser de uttyder i medierna” (2004, s 208) vilket går i linje med våra tankar. Dessutom skriver Mats Ekström och Larsåke Larsson i *Metoder i kommunikationsvetenskap* att inom medie- och kommunikationsvetenskapen är receptionsanalysen en teori vilken, under 80- och 90-talen, växte sig allt starkare (2000, s 275f). I *Mediekultur, mediesamhälle* kan man läsa att ordet reception valdes, enligt Josten Gripsrud, ”...för att antyda att läsarna eller publiken inte bara var passiva `mottagare`[...] utan aktiva *meningsproducenter* i mötet med olika slags texter (2004 s 81). Detta var viktigt för oss eftersom ämnet som tas upp i serien *Klass 9A* handlar om pedagogik, vilket vi menar är ett ämne som berör och skapar tankar och funderingar hos såväl lärare och skolläringar som elever och deras anhöriga.

Brigitta Höjjer, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Örebro Universitet, ger oss ytterligare ett skäl att välja receptionsanalysen som teoretisk bakgrund. Hon skriver, i *Från kunskapsförvärvning och begriplighet till upplevelser och reception*, att receptionsforskningen är ”...mer riktad mot latenta mystiska eller ideologiska betydelser än mot sådana saker som framförda påståenden i faktatexter...” och ”man har främst betonat sociokulturella upplevelser, attityder och förhållningssätt till texterna” (1994, s 101). Roger Silverstone och Per Larsen (2000), två etablerade forskare inom ämnet, menar båda var för sig att medieanvändning och vardag är begrepp som är tätt sammanflätade (Silverstone 1994) (Larsen 2002). Vidare skriver Stina Bengtsson i *Mediernas Vardagsrum*, att det är viktigt att utvidga vardagsbegreppet till att handla om mer än bara hemmet som vardaglig plats (2007, s 30f). Exempel på detta är arbetsplatsen, vilken vi anser vara en stor del av vardagen och viktigt att studera då forskning kring medier och vardagen bedrivs. Just detta, att studera reception kopplat till arbetet, är ett område där det gjorts få studier, jämfört med receptionsstudier kopplat till andra aspekter av publikens vardag.

Vad betyder receptionsforskning?

Att genomföra en studie med receptionsanalysen som grund innebär att man som undersökare ställer sig bakom vissa tankar och bör arbeta på ett visst sätt. Bland annat är det viktigt att se den mediala texten (såväl bilder och filmer som bokstäver och meningar) genom publikens uppfattningar, iakttagelser och åsikter. På detta sätt undersöks publikens meningsskapande och dess åsikter kring den text de tar del av (McQuail 2005, s 404). Kirsten Drotner har en liknande definition i *Medier och kultur – En grundbok i medianalys och medieteorier* där det står att det som studeras inom receptionsforskningen är olika mottagargrupperns upplevelser, användningar och bruk av ett visst budskap (1996, s 60). Det vi vill göra i vår undersökning är just att ta reda på hur yrkesverksamma pedagoger ser på *Klass 9A* vad gäller pedagogik, genre och arbetssätt. I sammanhanget är det också viktigt att veta att publikens upplevelser av en text aldrig är bestämda eller förutsägbara. Detta menar vi är en av de viktigaste delarna inom receptionsanalysen att ta hänsyn till i vår undersökning. Genom att vara öppna för förslag av

tolkningar och uppfattningar av *Klass 9A* kan vi få en bredare och mer mångfasetterad bild av vad respondenterna anser om innehållet i serien.

Ytterligare någonting som är viktigt att tänka på inom receptionsforskningen är att undersökningen ofta grundar sig på en enda specifik situation (McQuail 2005, s 404). Detta innebär att det endast är ett medieutbud och publikens reaktioner och tankar kring detta som är relevant att undersöka. Det är just en sådan situation som syftet med vår undersökning ställer oss inför.

McQuail skriver också om vikten att känna till att människor påverkas av medierna och dess budskap är en komplex process och att publiken aldrig är passiv (McQuail 2005, s 404). I vår undersökning har vi tagit reda på viss bakgrund om de tillfrågade pedagogerna. Exempelvis vilken utbildning de har, hur länge de har arbetat, vilken pedagogisk grundsyn de har och om de trivs med att arbeta som ämnespedagoger. Detta för att i någon mån kunna jämföra och undersöka om likheter respektive skillnader ligger i respondenternas bakgrund.

För att i någon mån kunna bringa reda i denna komplexa undersökningssituation krävs att man som forskare ser på djupet och fångar upp de variationer och olikheter som finns inom publiken. Ofta sker undersökningar av detta slag med en enda medietext i fokus för att på så vis kunna jämföra de resultat som undersökningen ger.

Receptionsanalysen ses, med tanke på dess komplexitet, som ett alternativ till de traditionella publikundersökningarna som tar hänsyn till sändaren och det tänkta budskapet snarare än mottagaren och dennes uppfattning om och av budskapet. Dessutom ser man som forskare inom receptionsteorin till den direkta kontextuella påverkan på medieanvändningen och tolkningen av meningen av hela upplevelsen sedd från mottagaren (McQuail 2005, s 566).

Hur olika kan receptionen se ut & vad beror dessa olikheter på?

Stina Bengtsson skriver i sitt inledande kapitel om vardag och medier och menar att känslor och medieanvändning är förknippade på ett nära vis (2007 s11). Detta tror vi är viktigt att ha i åtanke vid genomförandet av studien eftersom serien kan väcka många olika känslor hos respondenterna. Detta dels då serien handlar om en yrkesgrupps dagliga arbete och eventuell kritik mot detta och dels med tanke på att alla lärare inte har samma åsikter kring vad en bra pedagog faktiskt är.

Det sägs att det finns lika många tolkningar av en text som det finns läsare. Det är detta som receptionsanalysen är till för. I *På nära håll är ingen normal* skriver Karin Ljuslinder, doktor i medie- och kommunikationsvetenskap, att man som forskare, genom receptionsanalysen, kan komma åt mottagares heterogena sociala erfarenheter, vilka har inflytande vid tolkning av en text (2002, s 19). Hon menar att publiken inte mottar ett budskap utan att det snarare är tvärt om – de förhandlar aktivt kring de begrepp som behandlas.

En uppdelning av publiken och deras uppfattningar är encoding/decoding-modellen (se bilaga 1), vilken är utvecklad av sociologen och antropologen Stuart Hall (2006, s 163ff). Han menar att publiken kan delas in i tre grupper utifrån vilken tolkning de gör. Ett mediebudskap är präglad av den producent som sänder ett mediebudskap och blir även präglad av en dominerande ideologi. I relation till denna ideologi menar Hall att det går att dela in publiken i tre grupper av tolkningar av ett mediebudskap: *dominant*, *förhandlande* och *oppositionell tolkning*. De tittare som tillhör den första kategorin tolkar budskapet precis så som

producenten velat medan de som laborerar med andra värderingar tillsammans med den dominerande ideologin tillhör den andra kategorin. Den tredje och sista publikgruppen är de som uppfattar men inte accepterar den dominerande ideologin och anser att producentens normer och värderingar är felaktiga.

Den danske receptionsforskaren Kim Schröder har utvecklat tre liknande begrepp som presenteras av Ekström och Larsson (2000, s 285). De är: *Cyniska*, *skeptiska* och *sympatiska tolkningen*. Dessa begrepp tar inte hänsyn till den övergripande dominanta ideologin som producerat texten och de är inte heller lika tätt kopplade till person utan till tolkningen för tillfället, men är i övrigt mycket lika encoding/decoding-modellens uppdelning. Vi anser därför att dessa två forskare stöder varandra när det gäller indelning av textanvändarna.

Det finns många olika faktorer som gör att receptionen ser olika ut hos olika personer. Dessa faktorer kan delas in efter sitt ursprung. En del är individen och dess kulturella och sociala bakgrund. En annan del är omgivningen och kontexten som har stor betydelse för hur ett mediebudskap tolkas och tas emot av publiken. Dessutom anser vi att publikens uppfattning kring genrebegreppet har betydelse för hur en viss medierad text uppfattas och tolkas. Detta då genren avgör hur man som publik ställer sig till texten och dess budskap rent källkritiskt.

Individen

McQuail skriver att publiken aldrig är passiv. De har alltid en förförståelse och en bakgrund utifrån vilken de förstår världen. Han menar också att det är individer som utgör publiken. Även om de tar del av ett och samma innehåll kommer de ej att tolka och uppfatta budskapet på ett och samma sätt. Detta eftersom några kommer att vara mer erfarna eller mer aktiva än andra (McQuail 2005, s 404). Det som alltså är viktigt för oss att tänka på under vår studie är att pedagogernas tolkningar av *Klass 9A* är beroende av kulturella och sociala förutsättningar vilka varierar från person till person.

Omgivningen & kontexten - etnografen

För att på ett bra sätt kunna genomföra en undersökning med receptionsanalys som stomme är det, som vi ovan nämnt, även viktigt att ta hänsyn till kontexten i vilken respondenterna befinner sig i. Vad gäller de pedagoger vi valt att bygga vår undersökning kring finns det flera saker som är gemensamma. Bland annat är de utbildade, yrkesverksamma och engagerade pedagoger och samtliga arbetar på en grund- eller gymnasieskola inom Göteborgsområdet med omnejd. Detta gör att det finns en gemensam grund för de olika respondenterna att uppfatta *Klass 9A* på ett visst sätt. Emellertid är inte detta allt som räknas till omgivning och kontext. Det finns en stor och komplex mängd faktorer som kan påverka och influera respondenterna och deras uppfattningar. Exempel på frågor som är relevanta för att kunna genomföra en fullständig analys av respondenterna och deras uppfattning och tankar kring programserien är: Vem pedagogerna ser programmet tillsammans med? Vad anser kollegor och familj om programmet? Hur ser arbetssituationen ut? Diskuteras programmet på något annat ställe utanför familjen och arbetsplatsen? Vilka andra medier har de tagit del av som tagit upp debatter kring *Klass 9A*?

Morley beskriver detta i *Television, audiences and cultural studies* som att:

Television has to be seen as embedded within a technical and consumer culture that is both domestic and national (and international), a culture that is at once both private and public.
(1992, s. 201)

För att kunna få svar på sådana frågeställningar är etnografen ett bra redskap. Genom att spendera mycket tid tillsammans med respondenterna kan man som forskare observera och få svar på dessa frågor. Dessutom ökar förståelsen markant för de svar vilka kommer fram under intervjuerna. Bengtsson skriver att "[d]etta forskningsperspektiv söker efter närhet, djup och inifrån konstruerad förståelse, sedd genom de studerades egna kulturella föreställningar." (2007, s36f).

Med detta menar vi att etnografiska studier är ett bra komplement till receptionsanalysen och vår studie då vi är intresserade av att undersöka en grupp av människor vilka tillhör en speciell kultur – yrkesverksamma ämnespedagoger. Vi kommer dock inte att använda oss av en etnografisk undersökning då detta kräver mer tid än vad som är rimligt för denna undersöknings omfång. Vi får istället försöka besvara frågeställningen utifrån den metod vi valt.

Genre

Publiken för vissa genrer består ofta av tolkningsgrupper vilka har liknande resonemang och ramar för förståelse och tolkning av ett mediebudskap (McQuail 2005, s 404). Med detta i åtanke anser vi det intressant och relevant att även ha med genre teori som en del av bakgrunden. Detta för att, på ett bättre sätt, kunna förstå de svar och de tankar som föds både vid intervjuerna och genom undersökningen som helhet.

Genre teorin handlar i huvudsak om tolkning och används framför allt då man som tittare vill bestämma ett visst verks genre (Aurelius & Götselius, 1997, s 255). För oss är det inget självändamål att låta respondenterna genrebestämma serien utan vi anser att det är viktigt att fundera kring vad som förväntas av serien och hur man som TV-tittare tar till sig och värderar information. Genre syftar i dess moderna mening på hur typer av tecken kan kombineras och vilka tecken som får eller inte får kombineras inom en viss text. Gripsrud skriver i *Mediekultur, mediesamhälle* att genrekoder är bestämda av kulturella konventioner och är föränderliga över tid (2002, s156). Vi är intresserade av att se vilken genre pedagogerna uppfattar att *Klass 9A* tillhör och om deras olika syn på genren har betydelse för hur de uppfattar pedagogerna i programmet.

En viss genre skapar vissa förväntningar hos publiken som är baserade på deras tidigare erfarenheter av liknande texter. Dessutom kan man som publik ana, redan innan programmet sänts, vad de kan förvänta sig av det de kommer att få se då de redan har en viss förförståelse för olika genrer som exempelvis drama och fiktion. En genre kan på så vis ses som ett avtal mellan medieindustrin och publiken (Larsen 2002, s 133).

Set med nutidens øjne er den snævre indholdsmaessig definition problematisk, da f.eks. tv-underholdning i voksende omfang har fået journalistiske eller dokumentariske former og produceres udenfor deciderede underholdningsafdelinger. Og omvendt har andre mediegenerer med mere informative intentioner fået tilføjet væsentlige underholdende elementer for at tiltrække og fastholde publikum.

(Frandsen, 2007, s 98)

Enligt McQuail kan man dela upp genrebegreppet i fyra undergrupper (se bilaga 2)

- *Contests* are programmes with competition real players, including game shows, quizzes and sport. They are both real and emotionally involving (in international)
- *Actualities* include all news, documentary and reality programming. They are objective and unemotional in principle.

- *Persuasions* are low on both dimensions and reflect an intention by the sender to persuade, especially by advertising or some form of advocacy or propaganda.
- *Dramas* cover almost all fictional storytelling and a wide range of genres.

(McQuail 2005, s373)

Dessa är stora och relativt ospecificerade vilket innebär att det finns subgrupper.

Enligt denna uppdelning är det endast en kategori som *Klass 9A* kan höra hemma – nämligen *actualities*. Eventuellt skulle den kunna hamna under *contests* då det i slutet av serien visar sig som klassen har lyckats nå målet att bli tredje bästa klassen i Sverige. Emellertid är det ingen av våra respondenter som beskrivit programmet som ett tävlingsprogram på det sätt som McQuail menar (2005 s 373).

Vad som är viktigt att tänka på i sammanhanget är att *actualities*-kategorin är bred och inkluderar båda de benämningar som våra respondenter tagit upp – realityprogram och dokusåpa.

Stig Hadenius och Lennart Weibull beskriver i *Massmedier* både realityprogram och dokusåpor. Realitygenren bygger, enligt dem, på verkligheten och är dramatiseringar av vanliga människors liv (2005, s 430). Program i denna genre gör alltså fiktion av fakta. ”Dokusåpan” beskriver de som en vidareutveckling av realitygenren som består av både dokumentär och så kallad såpopera. I denna genre står verkligheten för underhållningen och dokusåpan blir ett titthål in i privatpersoners egna privata sfär (2005, s 462).

En av realitygenrens styrkor är dess förmåga till igenkänning och känslomässig inverkan,

[...] non-fiction mainly addresses the rational side of reality, truth and arguments is only partly true. In fact documentaries may possess strong emotional identification possibilities, and strong narrative structure, and the reality-status may even increase the emotional impact.

(Bondebjerg, 1994, s 77)

Det kan dock påpekas att just dokusåpan anses ha ett lägre ”värde” än många andra genrer, något som bland annat Kirsten Frandsen tar upp:

Underholdning som oplevelsesfaenomen er ofte blevet definere negativt, dvs. som enten ikke-information, ikke-seriøs, ikke-oplysning.

(Frandsen, 2007, s 97)

Problematiken med genrer är att de inte alltid går att sätta en genrestämpel på ett program, de flesta texter kan tillhöra flera genrer samtidigt (Höijer, 1995, s 7ff). Det är därför svårt att ge *Klass 9A* en stämpel som dokumentärserie då den även kan ses som en dokusåpa eller tillhörande den så kallade ”gör om mig genren” då den bygger på verkligheten och sätts i en dramaturgi som ska göra en bra berättelse.

Klass 9A har flitigt diskuterats i media både innan första avsnittet var sänt och under programmets gång. SVT själva menar att serien är dokumentär och den har nämnts både i positiv anda som ”dokumentärserie” (GP, *Superlärare tar över 9A*, 2008-02.11, 21:36), och i en mer negativ anda: ”Det kallas förvisso inte dokusåpa, utan ’dokumentärserie om den svenska skolan’. Men en dokusåpa är det, med niondeklassare vars framtid står på spel” (GP, *Osmaklig såpa om ungas framtid*, 2008-02-11 17:13). Andra skribenter är positiva till programmet men väljer ändå att titulera programmet som dokusåpa: ”JAG HÅLLER

ABSOLUT inte med alla 'kulturella' personligheter som dömt ut dokusåpan Klass 9A i SVT, innan serien knappt hunnit börja. För här har verkligen licenspengarna använts för att belysa ett av landets allra största problem för tillfället." (GP, *Så ska SVT använda våra licenspengar*, 2008-02-16, 20:22).

Hur forskar man med hjälp av receptionsanalys?

Generellt bedrivs undersökningar av publik på två olika sätt – kvantitativt eller kvalitativt. Den kvantitativa metoden innebär att man som forskare väljer att genomföra enkätundersökningar eller liknande som ger svar på frågor som *vad*, *hur ofta* och *hur mycket*. Den kvalitativa metoden däremot förespråkar ett mer djupgående sätt att forska på och svarar på frågor som *varför* och *hur*. Genom att be respondenterna beskriva sin verklighet och sin situation och dessutom utgå från sina egna erfarenheter och tankar, kan man som kvalitativ forskare få reda på samband och relationer som med en kvantitativ undersökning inte är möjligt på ett tillfredsställande vis. Däremot är nackdelen med den kvalitativa forskningen att det är svårt att få den generaliserbar. Detta då det krävs många svar för att få en bild av den grupp som undersöks för att kunna göra en total generalisering.

En undersökning, vilken utgår från receptionsteorin, genomförs med en kvalitativ, eller möjligtvis kombinerad, metod då studien vill svara på komplexa frågor och se samband och kopplingar mellan publiken och det medierade budskapet. En undersökning av detta slag genomförs med hjälp av djupintervjuer – enskilda eller i grupp. Det finns fördelar och nackdelar med båda förfaringssätten. Vid en enskild intervju har respondenten endast sig själv att ta hänsyn till. Ingen annan kan avbryta eller påverka den intervjuade. Emellertid är det svårt att få en diskussion eller ett samtal kring det undersökta ämnet eftersom det kan vara svårt för intervjuledaren att diskutera utan att avslöja sin ståndpunkt – detta påverkar respondenten på ett, för undersökningen, negativt sätt då resultatet är färgat av den som undersöker.

Fördelen med gruppintervjuer är därför att det är möjligt att få igång en diskussion där respondenterna kan föra samtalet framåt med hjälp av varandra. Dessutom är detta även ett mer effektivt sätt att arbeta på med tanke på att flera åsikter kommer fram under en och samma intervju. Dessutom anses det inom receptionsanalysen att fokusgrupper har en större validitet än andra metoder då det finns möjlighet att mäta och tolka signifikansen av en ofta varierande publiks tolkning av ett visst medieinnehåll (Gunter, 2000, s 232).

I receptionsforskningen är det, som ovan nämnt, respondentens tankar och funderingar som är intressanta, vilket leder till att intervjufrågorna måste vara öppna.

Sammanfattningsvis innebär detta att receptionsforskningen är relativt begränsad vad gäller metodval. Även McQuail stödjer detta och skriver att metoderna måste vara kvalitativa och djupa, ofta etnografiska och ta med innehåll mottagandet och kontexten i beräkningen (McQuail 2005, s 404). Vad McQuail menar är att de metoder som kommer att utgöra ryggraden i en receptionsanalys kommer alla att handla om respondenterna i en social kontext på något vis. Detta gör att den etnografiska traditionen är ett stöd och ett verktyg. Vilket i sin tur innebär att man som forskare tar hänsyn till både receptionens frågeställningar och etnografins djupgående tankar om människors sociala kontext. Dessutom är det också viktigt att ta hänsyn till etnografins icke-generaliserbarhet. Detta då en etnografisk studie endast kan uttala sig om den specifika situation och den enda individ som det forskas.

Under vissa förutsättningar ger emellertid receptionen möjligheten att generalisera undersökningsresultaten – urvalet är då slumpmässigt och tillräckligt stort, svaren jämförbara och mättnad uppstår. Om förutsättningarna inte uppfylls, kan undersökningen ändå ge insikter om möjliga trender och fingervisningar om möjlighet och behov av ytterligare forskning. Dessutom kan den ge god grund till hypoteser.

3 Metod och tillvägagångssätt

Val av metod

För att kunna besvara vårt syfte och våra frågeställningar är vi i behov av att möta yrkesverksamma pedagoger för att höra deras åsikter och ta del av deras tankar kring serien *Klass 9A*. Som vi ser det så finns det två vägar för denna undersökning, en kvantitativ enkätstudie eller en kvalitativ studie med djupintervjuer. Fördelen med en enkätstudie är att det är möjligt att nå många pedagoger och på detta sätt kunna få ett mer generaliserbart resultat. Vi vill emellertid ha mer djupgående svar än vad en enkätstudie kan erbjuda med dess slutna frågor. Vi vill gå på djupet och få fram pedagogernas innersta tankar och uppfattningar av programmet. I och med detta anser vi det lämpligast att utföra en kvalitativ studie.

Alla val som görs vad gäller metod har alltid både för och nackdelar. Det går ej att undersöka allt vilket i sin tur leder till begränsningar av studien såväl i omfång som i empirisk bredd. De olika metodval vi gjort har framför allt baserats på litteratur kring metodvetenskap. De teorier och vetenskapliga förhållningssätt vi valt att arbeta efter förespråkar den kvalitativa metoden. Detta då man som receptionsforskare framför allt vill ha svar på frågor som varför och hur. Att med hjälp av en kvantitativ metod försöka få svar på liknande frågor är inte rimligt att genomföra på ett bra och fruktbart vis.

Syftet med receptionsforskningen är att studera tittarnas sätt att förstå och tolka texter. Det som studeras är olika mottagargrupperns upplevelser och användningar av ett visst budskap.

I receptionsforskningen beskrivs mediernas roll i mottagarens vardag och i den empiriska receptionsanalysen används kvalitativa metoder, vilket ger möjligheter att få svar på *varför* och *hur* mottagare avkodade ett mediebudskap (Drotner 1996, s60). Detta är det yttersta skälet till att vi valt att använda oss av denna forskningsmetod som den grundläggande för vår studie.

Jan Trost, prof. emer. i sociologi, skriver i *Kvalitativa intervjuer* att kvalitativa intervjuer använder man sig bäst av om man vill förstå hur människor tänker eller reagerar (Trost 1993, s.13).

Detta är precis vad vi vill göra – undersöka ämnespedagogernas åsikter och tankar utifrån deras eget perspektiv då vi är intresserade av hur just ämnespedagoger uppfattar programmet *Klass 9A*.

Utifrån receptionsteorin och dess tankar kring metoden för den empiriska datainsamlingen valde vi att sammanställa fokusgrupper. Totalt fick vi fyra fokusgrupper och det totala antalet respondenter uppgick till 11 stycken yrkesverksamma pedagoger. Med detta förhållningssätt kunde vi få svar som berör respondenternas egen verklighet och är baserade på deras erfarenhet och uppfattningar.

En stor fördel med fokusgrupper är att respondenterna i diskussionen emellan belyser och för fram aspekter som kanske inte annars hade kommit fram och därmed förstärker de öppna frågeställningarna. Istället för att genomföra fem intervjuer på 30 minuter kan forskaren sammanföra de fem respondenterna och intervjua dessa tillsammans i en timme – 150 minuter

blir istället 60. En nackdel med denna intervjumetod är risken för att de intervjuade blir hämmade av att det är fler personer i rummet samtidigt och detta speciellt om en av respondenterna har en avvikande åsikt jämfört med de övriga i gruppen. Då kan risken lätt uppstå att personen med avvikande tankar inte vågar eller inte vill uttrycka dessa. Detta i sin tur leder till att undersökningen inte är lika pålitlig och den visar inte heller på alla de olika förhållningssätt som finns inom det undersökta ämnet. Emellertid har vi, trots ovan nämnda risk, valt att sammanföra flera lärare vid intervjuerna. Dels för att vi ville vara så effektiva som möjligt och dels för att vi tror att det är viktigt att diskutera ämnen som pedagogik. Genom att sammanföra grupper bestående av flera olika ämnespedagoger som arbetar på samma skola, anser vi att undersökningen kommer att belysa ämnet på ett bättre och mer mångfasetterande sätt jämfört med enbart enskilda intervjuer

Då vår undersökning är snävt begränsad i tid är det inte möjligt för oss att gå på djupet vad gäller pedagogernas etiska och moraliska tankemönster eller att helt och på ett ingående vis förstå och tolka deras svar. Detta leder till att det blir svårt att avgöra huruvida likheter och skillnader mellan deras tolkningar av programserien är beroende av deras kulturella och/eller sociala bakgrund. Detta är emellertid inte syftet med studien, vi vill som sagt få en så vid bild som möjligt av yrkesverksamma pedagogers uppfattningar av programidén *Klass 9A*, och därför har vi valt att inte ställa frågor om pedagogernas bakgrund. Detta då vi känner att bakgrunden har begränsad relevans för studien. Då vi, i den mån det är möjligt, har utlovat konfidentiellitet till våra respondenter har vi valt att inte ställa så många frågor om deras sociala och kulturella bakgrund. Det som vi i vår studie emellertid kan ta hänsyn till är deras yrkesverksamma bakgrund som kan ha en viss betydelse för deras svar. Hur många år har de arbetat? Vad undervisar de i för ämnen? Det som vi kan se är gemensamt för dessa pedagoger är deras utbildning och kontexten. Vi vill också se till hur individerna uppfattar programmet och kommer därför inte att bearbeta det empiriska materialet utifrån vad de olika fokusgrupperna har för åsikter.

Urval

Vi kontaktade omkring femtio grund- och gymnasieskolor i Göteborgsområdet. Detta resulterade i fyra fokusgrupper.

Då *Klass 9A* handlar om en högstadielklass med ämnespedagoger har vi valt att avgränsa vår undersökning till yrkesverksamma ämnespedagoger som undervisar i år 7-9 på grundskolan och år 1-3 på gymnasiet. Detta innebär att lärarna vi kommer att undersöka har möjlighet till igenkänning på fler plan än att de är pedagoger. De är ämneslärare och undervisar i liknande situation som de pedagogerna vilka arbetar på skolan som filmats. Vi har även avgränsat oss geografiskt till Göteborgs stad med omnejd för vår studie.

För att få så många åsikter som möjligt på den korta tid vi har haft på oss använde vi oss av fokusgrupper, vår ambition var att möta 10-15 yrkesverksamma pedagoger. Fokusgrupperna fungerade dessutom alldeles utmärkt. Vi anser oss nöjda med detta urval, vi ville ha yrkesverksamma ämnespedagoger från Göteborgsområdet och det var också vad vi fick.

Med detta urval anser vi kunna säga hur en liten del av de yrkesverksamma pedagogerna i Göteborg uppfattar *Klass 9A*, vi anser emellertid inte resultatet som generaliserbart för alla yrkesverksamma pedagoger i Sverige.

Tillvägagångssätt

Vi har via e-post- och telefonkontakt talat med rektorer på olika skolor i och runt omkring Göteborg. Rektorer har i sin tur slussat oss vidare till olika lärare samt själva satt ihop fokusgrupper för vår studie. Vi har träffat våra respondenter på deras respektive arbetsplats, detta för att det var lättare för oss att förflytta oss till dem och inte tvärtom. När respondenterna befinner sig i sin egen väligenkännliga miljö kan de dessutom känna en större trygghet.

För en presentation av fokusgruppernas sammansättning se bilaga 3.

För att i någon mån kunna jämföra resultat från de olika intervjuerna har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att man som forskare har några stora frågeområden vilka kompletteras med lite mer specificerade underfrågor. Till skillnad från vid helt strukturerade intervjuer, där alla frågor är ordagrant utskrivna, ges både intervjuaren och respondenten möjlighet att fördjupa frågorna och svaren menar Tim May, professor i sociologi. Han skriver också att det på detta vis ges större möjlighet att få fram kvalitativ information kring det område som undersöks. Detta då det, vid intervjutillfället, finns möjlighet att kunna förtydliga och fördjupa frågorna (May, 2001 s.150f). Respondenten har även större möjlighet att besvara frågorna utifrån det egna perspektivet om med egna formuleringar, till skillnad från strukturerade intervjuer.

Vi har spelat in och transkriberat alla intervjuerna. Inspelningarna är fördelaktiga vid skrivandet av uppsatsens analys- och resultatdelar men vid användning av inspelningsapparatur som diktafon eller liknande under intervjuerna är det viktigt att tänka på att respondenterna kan bli hämmade och känna obehag av att bli inspelade. Vi har resonerat oss fram till att risken för uteblivna svar på grund av diktafonens närvaro är minimal. Detta grundar vi på att respondenterna är vana talare, ämnet är relativt okänsligt och vi har talat om för de deltagande pedagogerna att alla namn är konfidentiella så långt det är möjligt. Detta innebär i sin tur att alla namn som förekommer i denna uppsats är fingerade.

Vi har valt att dela upp arbetet under intervjutillfällena. En av oss agerade samtalsledare och ställde större delen av frågorna medan den andre följde med i vår intervjuguide för att se om alla frågor blev besvarade av respondenterna på ett tillfredställande vis. Genom att arbeta på detta sätt menar vi att vi har haft större kontroll och bättre genomförda intervjuer.

Bearbetning av empirin

Då vi vid våra intervjuer har diskuterat kring olika teman och ämnesområden har vi efter transkriberingen, samlat alla svaren under rubriker för de olika temana. Därefter har vi sammanställt de svar vi fått under de olika temana och kommit fram till ett resultat som vi sedan har analyserat. Vi har fokuserat på och lyft fram de delar av resultaten som vi anser besvarat våra frågeställningar samt de delar som vi själva reagerat på och anset vara för studien intressanta att nämna. Tillsammans med tidigare studier och citat (omgjorda från talspråk till skriftspråk) redovisar vi de mest relevanta från vår insamlade empiri i resultatet.

Studiens kvalitet

En kvalitativ studie som vår har historiskt sätt svårt att bli trovärdig då den bygger på möte mellan människor vilket resulterar i att den alltid är subjektiv, okonstant och personlig. Dessutom är en kvalitativ studie inte lika bred och allmängiltig som en kvantitativ eftersom de har olika utgångspunkter, skriver Knut Halvorsen i *Samhällsvetenskaplig metod*.

Reliabilitet

Det är emellertid möjligt att avgöra en kvalitativ studies reliabilitet eller pålitlighet, genom att se till graden av överensstämmelse mellan olika studier. Enligt tidigare forskning kan vi avgöra huruvida våra resultat stämmer med verkligheten (Halvorsen, 1992). När man ser till en undersöknings reliabilitet ser man om empiriinsamlingen och analysen innehåller slumpmässiga fel. Då vi har gjort kvalitativa fokusgruppsintervjuer med yrkesverksamma pedagoger är vi medvetna om att de alla har olika intressegrad för programmet *Klass 9 A*. Vi är medvetna om att svaren kommer att se olika ut beroende på hur många avsnitt pedagogerna har sett och beroende på om det har andra kolleger som sett det som de i sin tur kan diskutera med. Samtidigt spelar det en roll om det funnits en debatt om programmet på skolorna där de jobbar, i fall ledningen har tagit upp det som diskussionsmaterial eller inte. Själva har vi följt programmet och har en viss uppfattning, då vi inte själva medverkat i intervjuerna med våra åsikter och till största del ställt öppna frågor menar vi att detta inte bör påverka respondenternas svar. Det är svårt att hitta pedagoger som har sett lika många avsnitt och vi är därför nöjda med de resultat vi har fått och anser att vårt resultat är pålitligt då de lärare som inte har sett alla avsnitt antagligen har en orsak till detta som även kan vara intressant att ta upp i studien. Vi ville få en sådan stor bredd av åsikter som möjligt och menar att det är precis de vi har fått i och med att pedagogerna har haft olika inställning till programmet och sett på programmet i olika stor utsträckning.

När vi arbetade med empirin gav vi varje pedagog varsin färg vid transkriberingarna, så att vi alltid skulle veta vem som hade sagt vad. Vi systematiserade transkriberingarna utefter de huvudfrågor som vi hade ställt. När vi sedan sökte svar och citat kunde vi kolla under rubriker som ”målgrupp” eller ”programidé” för att söka de olika respondenternas svar. Detta underlättade vid skrivandet av vårt resultatkapitel. Vi var med andra ord mycket noggranna i vår inhämtning och i vår hantering av det empiriska materialet. En risk med transkriberingen är dock att vi hört eller skrivit fel i det faktiska arbetet att föra över de inspelade intervjuerna till text. Då vi båda är ovana transkriberare, kan denna risk ses som större än om mer vana personer gjort arbetet.

Validitet

Validitet är också ett begrepp som avgör hur pålitlig en undersökning är. Mer konkret innebär en studies validitet att man ser till om resultat beskriver verkligheten på ett korrekt vis och om studien svarar på de frågor och syfte som den gör ansats att göra. För att få en så stor trovärdigt och giltigt som möjligt har vi valt att använda oss av en semistrukturerad intervjuguide, läst på om tidigare forskning inom liknande ämnesområden och studerat olika teorier för att på så vis kunna avgöra vilka teorier som är relevanta för vår undersökning. Dessutom skriver Sharan Merriam i *Fallstudien som forskningsmetod* (1994) att en studies validitet ökar om forskningen bedrivs av fler än en person. Att vi har varit två om denna undersökning ger därmed ytterligare styrka till vår studie.

Vad gäller vår undersöknings validitet är det viktigt att se att de antal intervjuer vi har utfört inte räcker för att kunna göra en empirisk generalisering. Syftet med vår undersökning är emellertid inte att generalisera utan att få se ett så brett spektra av åsikter som möjligt. Vi har valt att använda oss av fokusgrupper för att vi just vill undersöka pedagogernas åsikter och tankar på ett djupare, kvalitativt sätt. I fokusgrupperna väntar vi oss en bra diskussion och blandade åsikter. Vi tror på en dynamik i fokusgrupperna som för pedagogerna framåt i diskussionen. Detta innebär att vi under ett tillfälle, kan få olika argument och åsikter belysta under samma intervju. Med detta anser vi att vi har valt rätt metod för just denna studie. För att kunna få svar på våra frågor krävs det mer än ja och nej frågor och svar på en enkät, det

krävs djupgående intervjuer vilket vi även har använt oss av. Vi är nöjda med de svar vi har fått och anser oss ha fått tillräcklig mättnad för att ha kunnat skapa idealtyper av respondenter. Vi vill se om programmet *Klass 9 A* har någon betydelse för yrkesverksamma pedagoger i deras dagliga liv, detta menar vi att vi har fått svar på.

Teorival

De idealtyper vi fått fram stämmer väl överens med encoding/decoding-modellens tolkningsgrupper och även med Kim Schröders liknande uppdelning, såsom vi uppfattat och beskrivit dessa begrepp i teorikapitlet. Vi har också satt att respondenternas förförståelse och producentens upplevda intentioner haft inverkan på hur respondenterna upplevt *Klass 9A*. Dessa aspekter, som vi diskuterar närmare i resultat och diskussionskapitlet, gör att vi anser att vi även valt rätt teori att bedöma resultaten utifrån.

Generalisering

Även om generalisering av hur andra pedagoger än de vi undersökt uppfattar och ställer sig till serien inte är ett syfte med serien kan vi, då vi fått mättnad i den empiriska insamlingen, göra en teoretisk generalisering. Detta innebär att man som forskare gör en välgrundad bedömning om resultaten från en empirisk undersökning kan vägleda hur en annan, liknande situation kan se ut. Om detta skriver Steinar Kvale i *Den kvalitativa forskningsintervjun* och han menar att styrkan i de teoretiska generaliseringarna är att de bygger på en analys där likheter och skillnader mellan de olika respondenternas åsikter tas upp (1997 s210f). Vi anser oss därmed kunna göra en teoretisk generalisering då vi fått ett brett spektra av åsikter och känner en mättnad i vårt resultat. Vi har funnit tre typer av pedagoggrupper, två som är extremer åt vardera hållet, medan den tredje gruppen håller sig i mitten. Med detta kan vi säga att vi säkerligen har täckt upp de flesta åsikter man som pedagog kan ha om dokumentärserien *Klass 9A*, både positiva och negativa, och menar med detta att vår studie är teoretisk generaliserbar.

4 Resultat & analys

Det huvudsakliga syftet med vår studie är att undersöka vilken betydelse SVT:s serie *Klass 9A* har för yrkesverksamma pedagogers dagliga arbete.

Av de pedagoger som ställt upp i våra intervjuer är det endast ett fåtal som sett hela serien. De flesta har endast tittat på ett eller två avsnitt. Detta är någonting som förvånat oss och vi anser det viktigt och intressant att se vad det kommer sig att yrkesverksamma pedagoger väljer att inte se en TV-serie som handlar om den egna yrkeskåren.

Svaren har självklart varierat. En av pedagogerna menade på att om man arbetar med ungdomar hela dagarna blir det tröttsamt att komma hem och se liknande miljöer på TV – då vill man vara ledig.

Men det kanske är så att om man gör ett program om barnmorskor så är det inte barnmorskor som tittar på det för de är så trötta på sin egen vardag att de inte vill se den hemma på tv också. Så kan det också vara.

(Anneli)

Ytterligare en förklaring vi fick från en respondent var att många av hennes kollegor inte klarade av att se programmet för att det finns risk för att det kan misstolkas av allmänheten. Risken med en sådan situation resulterar i oförtjänt kritik mot lärarkåren. Det som dessa pedagoger gör är inget revolutionerande enligt många av våra respondenter. Detta kan i sin tur provocera och irritera yrkesverksamma pedagoger vilka arbetar på liknande vis.

En kollega har följt programmet och sagt att det mest är inget att se, det finns inget revolutionerande eller speciella metoder. Det är mer att de kramar eleverna och säger: vad du är bra och vad du är bäst och jag tycker om dig och det här skall vi fixa och ååå vad gott vi har det och vad trevlig du är. Jag förstår inte vad superpedagogiken är så du behöver inte kolla på det för det är inget särskilt.

(Alice)

Förvåningen över att så få har sett programmet delade vi med flera av våra respondenter. En av dessa, som följt nästan hela serien, säger att hon är förvånad över att det inte funnits någon diskussion kring programmet över huvud taget.

Jag tycker att det är konstigt att jag inte har hört någon som tittat på detta program som ändå handlar om samma yrkesgrupp som man själv jobbar med. Det har inte funnits någon diskussion om programmet. Jag blir lite oroad om man inte kan se programmet som en möjlighet till att få inspiration och se hur gör de här, hur gör jag, hur har de tänkt här och titta här hur fånigt det blir när det blir så kameramässigt. Här gör man ett program om lärare och lärare tittar inte. Det känns som att lärare är så oerhört rädda för att få kritik och att de ständig har taggarna utåt.

(Alma)

Genren

Ytterligare ett skäl till att några av respondenterna inte vill ta del av serien *Klass 9A* har att göra med att de anser att serien inte tillhör en tilltalande genre. Problemet med detta, menar vi, är att det finns flera genrekategorier vilka kan sättas på serien. SVT själva kallar *Klass 9A* för dokumentärserie men flera av respondenterna ser den som dokusåpa snarare än dokumentär. Detta då de anser att *Nannyakuten* och *Extreme Home Make-over* är uppbyggda på samma sätt – de är till för att underhålla snarare än undervisa.

Det är precis som det är i de amerikanska programmen, då kändes det som det är någon slags mall och programtyp de håller på med mer än att de försöker berätta hur någonting verkligen är eller hur det skulle kunna vara.

(Alice)

Åsikten att producenten, i brist på idéer, försöker genomföra en ”make-over” på eleverna och ställa de åsidosatta pedagogerna i dålig dager uttalades av vissa pedagoger. Dessa tankar har resulterat i en ovilja att se programmet och respondenterna menar också att lärarkåren utsätts för medial kritik allt för ofta vilket man som pedagog inte alltid orkar höra. *Klass 9A* är enligt dessa respondenter ytterligare en kritik mot skolan i allmänhet och läraryrket i synnerhet.

Emellertid var inte alla respondenterna lika negativt inställda till programserien. De ansåg att *Klass 9A* snarare var en typ av dramadokumentär och dess syfte är att visa att vem som helst kan lyckas med rätt förutsättningar. Att det som är bra med programmet är att man får upp ögonen för Sveriges skola då väldigt få vet hur den svenska skolan ser ut.

Många har inte en aning om hur egentligen svenska skolor ser ut, det här är verkligheten och det är bra att det visas. Emellertid kan det se mycket värre ut än det gör på Johannesskolan.

(Berit)

Jag vill tro att syftet med produktionen är att visa att skolan inte är helvetet på jorden, att producenten vill skapa en positiv atmosfär kring skolan, jag hoppas det. Jag tror att samhället idag har en negativ syn på högstadieskolor.

(Clara)

Hur ser pedagogerna på Klass 9A som genre?

Utifrån intervjuerna ser vi alltså tre olika genrer som våra respondenter förknippar med programmet. Den första är dokusåpa och här finner vi de pedagoger som är mest negativt inställda till programmet, den andra är dokumentär och här kan vi hitta de pedagoger som har sett en del program och som inte har så många uppfattningar och åsikter om programmet, den tredje är dramadokumentär och här befinner sig de pedagoger som är positiva till delar av programmet.

Förklaringen till dessa olika uppfattningar om genren menar vi bland annat är att olika människor i publiken skapar sig en uppfattning kring program och dess genre utifrån sina livserfarenheter och sina egna sociala och kulturella bakgrunder (Höijer, 1995, s7ff).

Som vi skrev i teorikapitlet passar *Klass 9A* in i den övergripande *actualities*-genren. Genreteorin visar dock att en specifik genrebestämning är problematisk och individuell, något som våra respondenter också påvisar. De som anser serien vara en dokusåpa har därmed en lika tungt vägande åsikt som de, vilka anser att serien är mer dokumentär i sin karaktär.

Då SVT genrebestämmer serien som ett dokumentärt TV-program ger detta vissa förväntningar hos publiken. Detta i sin tur leder till att en del av våra respondenter har blivit besvikna eftersom de anser att för mycket fokus ligger på det massmediala planet.

Emellertid har vi fått uppfattningen av att våra respondenter som faktiskt har sett större delen av *Klass 9A* är mer positiva jämfört med de som endast sett ett avsnitt eller två. Detta menar

vi har att göra med att, då serien kommer i sin fulla rätt, ger mer än om man som publik endast ser delar av den.

Målgrupp

Ingen respondent ansåg att pedagoger var seriens målgrupp. De menade att serien var gjord för den stora allmänheten med tanke på den seriens vinkling, och på det sätt SVT valt att marknadsföra programmet – Sveriges sämsta klass skall bli Sveriges bästa. *Klass 9A* är då ett mer populistiskt program som bitvis kan ses som pedagogers vardag. Respondenterna reagerade på vissa bitar då de ansåg att förhållandena var extrema och menade att de kunde se detaljer och att de på så vis inte var representativa för målgruppen med programmet. De påpekade att det fanns ett program på UR (utbildningsradion) som heter *Skolfront* där duktiga pedagoger lyfts fram som riktar sig till lärare.

Jag tror att om inte jag hade varit pedagog hade jag tyckt att programmet var jätteintressant.
(Berit)

Och är det nu så att *Klass 9A* var lärarfortbildning så kan jag tycka att upplägget inte var bra. Det är väl för allmänheten mer, hur kan det se ut i en skola, för att sedan skapa debatt om skolan. Då är det ett bra inslag i den debatten tycker jag.

(David)

Pedagog – ett solistyrke

Jag tänker såhär att läraryrket är ett solistyrke och här tror jag att det medföljer att vissa av mina kolleger i ren protest inte ser på programmet. Man känner sig hotad av att de pratar om att detta är landets bästa pedagoger. Det blir ett slag på fingrarna att vi duger ingenting till.
(Carl)

En av våra respondenter påpekade under intervjutillfället att läraryrket alltid har varit och fortfarande är ett solistyrke. När man som lärare stänger klassrumsdörren är det endast eleverna och läraren som ser och upplever vad som händer och det är den ensamma pedagogen som skall styra lektionen. Med denna arbetssituation är det svårt att utvecklas – det finns ingen annan som ser, man får då heller inte som pedagog någon kritik vilket i sin tur innebär att den personliga utvecklingen stagnerar.

Här måste vi komma bort från värderingsbegreppen från början när man lär sig yrket. Man får hitta strategier hur man ska jobba med olika klasser och elever. Man ska låta eleven och föräldrarna vara i centrum och lyssna på till vad de vill. Vi lärare har fortfarande någon idé om att det är vi som har lösningarna, det måste man komma bort ifrån.

(Carl)

Några av respondenterna menade även att det är eleverna och föräldrarna som har lösningarna och pedagogerna måste lära sig att lyssna på dessa. Detta upplever några av respondenterna att de tillsatta pedagogerna på Johannesskolan gör. De anser att det är lätt att man som lärare ältar problem och därmed blir man ett offer. Pedagogerna menar att denna inställning lätt smyger sig in i identiteten och att om någon utifrån kommer med ett förslag så kan detta uppfattas som hotfullt. Det är därmed svårt att förändra en sådan attityd. Det är då viktigt att bygga en atmosfär i skolan där man är lösningsinriktad.

Eftersom att läraryrket är ett solistyrke behöver vi lära oss att samarbeta, vi är inte vana vid det. Vi kräver att eleverna ska kunna samarbeta, men gör det inte själva. Detta är en av baksidorna till att vi är ensamma i klassrummet.

(Carl)

Respondenterna säger även att läraryrket består både av att ha ämneskunskaper som skall förmedlas på ett engagerande vis men det är även viktigt att som pedagog skapa relationer med kolleger, elever, föräldrar och rektorer. Respondenterna menar även att det inte är konstigt att vissa pedagoger fungerar bättre med vissa elever medan andra pedagoger fungerar bättre med andra elever.

Om jag har en elev som jag inte fungerar så bra med medan en annan lärare fungerar utmärkt med samma elev så måste jag fråga honom eller henne hur de gör, för att jag ska kunna få en bättre relation till denna elev. Detta är saker som man måste prata om i arbetslaget.

(Clara)

Vem bedömer pedagogerna att Klass 9A har som målgrupp?

Som nämnt, ansåg ingen av de tillfrågade respondenterna att yrkesverksamma pedagoger är målgruppen för *Klass 9A*. Däremot menade de alla att allmänheten utanför skolvärlden är de personer som de tror lockas till programserien. Detta framför allt för att det är få i den allmänna publiken som har en naturlig inblick i skolan. Dessutom hoppas samtliga tillfrågade att politiker och andra beslutsfattande personer tar del av *Klass 9A*. Framför allt eftersom det är hos dem som makten ligger att förändra skolsituationen.

Anledningen till att våra respondenter inte känner sig som programmets målgrupp menar vi är på grund av att det är alltför många massmediala bitar och få pedagogiska. Ett påpekande som gjordes var att man inte får se de nytillsatta pedagogernas för- och efterarbete, vilket för en yrkesverksam pedagog hade varit en central och viktig del att få se i en dokumentär om skolan.

Programidén

Flera av respondenterna hade svårt att känna tillit till producenten bakom *Klass 9A*. De menade att det pedagogiska budskapet krockar med det massmediala och att det senare tar överhanden. Detta med tanke på att fokus i programmet ligger på att 9A på Johannesskolan skall bli en av Sveriges främsta klasser. Dessutom hävdar en del av våra respondenter att detta leder till en trötthet på TV i allmänhet och make-over-program i synnerhet.

Vissa av de respondenter som är mer positivt inställda till serien menar att man får ta programmet för vad det är. Detta betyder att de främst fokuserar på de pedagogiska delarna och försöker koppla bort den massmediala underhållningen.

Vad gäller betyg och bedömning av eleverna i programmet är respondenterna över lag kritiskt inställda. Framför allt reagerade de över den starka betygshysteri som råder i programmet. De menar att det är fel att ge klassen den pressen det innebär att bli bäst i Sverige då detta i praktiken innebär att alla skall få högsta betyg (MVG) i alla ämnen.

En av de tillfrågade pedagogerna menade att det är fel fokus. Huvudsaken måste vara att eleverna klara sig i skolan, att de får en förståelse för varför de skall lära sig vissa saker och varför de går i skolan över huvud taget.

Att eleverna höjer sin självkänsla är det som är riktigt relevant i sammanhanget menar många av våra respondenter. Detta står ej i motsats till att få bra betyg men de menar att för mycket fokus ligger på resultaten

Det råder delade meningar bland våra respondenter, vissa är positiva till programmet och pedagogerna över lag medan andra är negativt inställda till både pedagogerna och programmet. En respondent säger att programidén är kontroversiell och att det finns många etiska aspekter.

Pedagogerna säger att läraryrket, då det är så pass isolerat, blir mycket uppmärksammat och intressant när det lyfts ut ur klassrummet och in i offentligheten. Detta med tanke på att det inte är många som har insyn i hur det faktiskt är i skolan idag. De flesta av respondenterna anser att det är positivt att serien *Klass 9A* visas. Detta dels med tanke på att de ger insyn i klassrummet och bakom kulisserna och dels eftersom programmet visar att det är mycket mer än bara skolan och tiden mellan 8-16 som spelar roll för eleverna och deras skolgång. Att lyfta fram skolsituationen i ljuset är ett viktigt steg för att kunna förbättra situationen för såväl elever som lärare.

Har du levt utan en pappa och har en mamma som inte ens vill diskutera eller prata om pappan så sätter det sig. Eller kom du till Sverige för tre år sedan så är det inte så lätt att ta ikapp svenskan, de har ju satt fokus på sådana saker också. Jag skulle inte vilja ha serien ojord. Hoppas att ingen kommer i kläm bara, och att det var mer positivt än negativt för eleverna som var med. Det kändes som att det var ett stort risktagande på något sätt.

(Dennis)

Många av de tillfrågade respondenterna tyckte att det var ett risktagande rent socialt för eleverna och för deras personliga utveckling. De menar att de ämneskunskaper och det lyft som eleverna kommer att få med hjälp av de tillsatta pedagogerna var en relativt säker och positiv chansning. Däremot var det, med fokus riktat på individerna, ett risktagande som skulle kunna leda i både positiv och negativ riktning. En fråga som kom fram under flera av intervjuerna var den om vad som hände då de tillsatta pedagogerna inte längre är kvar på skolan. Uppmärksamheten i form av ett kamerateam försvinner och då vardagen åter är tillbaka – är det en positiv händelse som ökar elevernas självkänsla sista terminen sista året på högstadiet?

Klass 9A var för respondenterna en kombination mellan underhållning och samhällsprogram. En av pedagogerna menade på att om kamerateamet inte hade funnits där hade det varit forskning istället för underhållning. Samtidigt påpekade en annan respondent att om inte kamerateamet hade varit där och om inte de ordinarie lärarna hade blivit ersatta med så kallade superpedagoger så hade programmet inte fått någon genomslagskraft. Istället för forskning blir det ren underhållning där eleverna, som enligt våra respondenter inte inser vidden av att synas i media, hängs ut med sina privata problem för underhållningsfaktorns skull. En respondent undrade om de själva var medvetna om medias effekter och att det som de delger en kameraman och en reporter kommer att delas med resten av Sverige. Detta ansåg vissa av respondenterna inte vara relevant för serien utan såg det som ren fiktion och underhållning, vilket de tyckte var fruktansvärt. De menade att det Svenska folket älskar att ”gotta sig” i andras problem och att eleverna på så sätt blir väldigt utsatta i serien och allt för att programmet skall få ett större underhållningsvärde och en större publik. Samtidigt anser vissa av de tillfrågade pedagogerna att elevernas liv, vid sidan av skolan, är relevant för att kunna förstå hela situationen. Respondenterna menar att om man inte vet bakgrunden till att

elever beter sig på ett visst sätt så är det svårt att förstå varför en elev har ett avvikande beteende.

Dessa personliga bitar menar respondenterna har betydelse för förståelsen, att man som lärare måste ha en förståelse för varför vissa elever har svårt att driva sig själva eller varför vissa elever inte får någon hjälp hemma. På detta sätt är det relevant. Något som våra respondenter emellertid ställer sig frågande till är om allt som filmas borde ut i offentligheten och detta då med tanke på eleverna.

Tanken är att visa att det finns någonting som är bra i alla, som man kan lyfta fram. I sådana fall hade det inte varit intressant att se det runt omkring, om inte realiteten i det och allt runt omkring påverkar. Det är jätteintressant att få se vad det är som försiggår i en 15-16 åringens hjärna, bitarna faller ganska mycket på plats när man får se elevernas hembesök.

(Berit)

För de enskilda eleverna som visas kan jag tycka att nej det borde inte ut i offentligheten, men för att visa vad som påverkar på en skola så ja absolut. Det är ju häftigt att de ställer upp. För många är det en fantastisk resa, för andra är det inte lika fantastiskt.

(David)

En av respondenterna säger under intervjun att det första hon tänker på när hon ser programmet är att ”så här är det som man vill jobba, det är så man ska jobba” (Clara). Samtidigt går det koncept som Klass 9A innebär inte att överföra till verkligheten då detta är en produktion som görs med fler resurser än på en ”vanlig” skola. De tillsatta pedagogerna har under en begränsad tid blivit inkallade till en specifik klass och både lärare och elever är medvetna om att de skall filmas. Eleverna blir då annorlunda, det är nyhetens behag och lärarna är fokuserade på just denna klass.

Vilka positiva och negativa aspekter ser pedagoger med den programidé som ligger bakom Klass 9A?

Många var mycket nöjda över att serien visas och menar att det behövs mer insyn i skolan för att situationen skall bli bättre. Genom att belysa de bekymmer och problem som finns och visar så många som möjligt hur det ser ut i dagens skola är det fler som kan komma med förslag och hjälpa till att komma ur den negativa trend som präglar den svenska skolan.

Dock var inte alla lika nöjda med sättet och formen som serien belyser skolan på. De menar bland annat att all kritik riktas mot de ordinarie, åsidosatta pedagogerna trots att det inte var där alla problemen låg. Det som saknas i dagens skolsituation är resurser och serien borde lägga mer vikt vid just detta – att man kan komma långt med uppmärksamhet, färre elever per lärare och mer stöd från skollärovervakningen. Även här har genren en stor betydelse då många av våra respondenter inte uppskattar den genre som de anser att programmet har, och med detta ogillar en del mer eller mindre programidén.

Målet – att bli en av Sveriges bästa klasser

Jag tycker att målet var väldigt luddigt. På slutet började det att klarna då de var knutet till de nationella proven, att de skulle bli Sveriges tredje bästa klass på det nationella provet. När de nu kom till de nationella proven så jämförde de med ett gammalt nationellt prov. Dem har vi tillgång till innan, det går inte att göra någon bedömning av det.

(Dennis)

Pedagogerna var tveksamma till den form av betygsbedömning som utfördes i *Klass 9A*. De menade att betygsättningen skall grundas på det de har gjort i skolåren från första till sista året på grundskolan och att det terminsbetyg som de nya lärarna sätter inte enbart handlar om hur de har presterat under en termin utan att andra delar också skall vägas in.

Att ha som mål att alla ska göra extrema förändringar det är möjligt det är helt okej men det är ett svårt beslut att ta som lärare om det är så att eleverna har alla de här förmågorna och som lärare hinna se det på den korta tiden.

(David)

Att målet är att bli Sveriges tredje bästa klass anser respondenterna vara ett mer medialt intresse för att dra uppmärksamhet till programmet och kunna hålla kvar sina tittare från första till sista avsnitt. Respondenterna reagerade även över de höga antal höjningarna som eleverna gjorde under seriens gång och de tycker att det låter orimligt vilket i sin tur leder till att de inte har något förtroende för betygsättningen och bedömningen.

Det är ju en annan sak att de säkert har lyckats väldigt väl men de måste ha tänjt målet i absurdum på nått sätt känns det som. I svenska till exempel så kan man inte bli en sådan bra skribent på fyra månader.

(Dennis)

En av respondenterna menar att man tolkar betygsriterierna olika i olika delar av landet och undrar hur rättvist det är för elever med betygen då denna sker dagligen, i alla skolor, i hela landet och dessutom alla tolkar alla pedagoger kriterierna på olika sätt.

De tillfrågade pedagogerna tror att eleverna med all säkerhet, på något vis, har utvecklats under programmet. De har fått visa sina förmågor för lärarna tydligare än vad de kanske har fått möjlighet till tidigare.

Seriens användningsområden för yrkesverksamma pedagoger

På en av skolorna som vi besökte hade våra respondenter, som var lärare i bland annat livskunskap, visat det första avsnittet av *Klass 9A* för de övriga pedagogerna på en ämneskonferens. Syftet med att se på detta avsnitt var att försöka få de övriga pedagogerna på skolan att lägga fokus på förhållningssätt och ledarskap och bortse från det massmediala budskapet. Att se vilket förhållningssätt de tillsatta pedagogerna hade gentemot eleverna. Respondenten menar att det är viktigt att uppmuntra att som lärare ha en struktur i klassrummet, att pedagogerna har samma synsätt och se att samarbete mellan alla inom skolan, rektorer, lärare, elever och föräldrar, ger en vinst.

En av pedagogerna sa att det inte är enbart eleverna som det handlar om.

Vad kan vi som skola göra och det tycker jag är häftigt och det kan inspirera mig att se att det handlar inte om elever för det handlar om skola, skolans organisation, politiska beslut och lärarens beslut, allt från de beslut läraren tar i klassrummet till de beslut som sker högst upp i ledet då. Om de tas rätt så kan det finnas all möjlighet att lyckas och det är inspirerande.

(David)

På en av de skolor vi besökt har skolledningen valt att spela in alla avsnitt av *Klass 9A* för att de skall kunna tas fram och användas i skolan även vid senare tillfällen. De tillfrågade pedagogerna på skolan tror att de skulle kunna jobba med lärargruppen på ett intressant sätt när de har sett alla avsnitten och att man kan plocka fram vissa sekvenser för att sedan hålla

en diskussion med frågor som vad skulle det här innebära för oss? Vad gjorde de? Vad skulle vi kunna göra av det? Vad blir resultatet? Respondenterna i fråga anser att det är ett bra underlag att inleda diskussioner såväl i läraryrket som i undervisningen och på föräldramöten.

Är elever sämre idag?

Som vi tidigare nämnt har debattfrågor som att elevers resultat blir allt sämre engagerat många. Frågan är om det verkligen är så och vi fann det intressant och relevant att undersöka detta genom att ställa frågan till våra fokusgrupper. En av pedagogerna menade att det på sätt och vis är svårare för elever att klara idag jämfört med för 50-års sedan. Detta då det i dagens samhälle utsätts för ett så stort informationsflöde och detta leder till att det är svårt för eleverna att själva sälla och sortera i allt detta. En av respondenterna jämförde dagens skola med sin egen skolgång och menade att eleverna idag har en större möjlighet till en bättre utbildning än vad hon hade. Idag handlar det om att både delge eleverna kunskap och låta dem söka information själva säger en av pedagogerna i vår undersökning. Detta leder till att eleverna får en bättre förutsättning att klara sig i dagens samhälle då det inte längre handlar om korvstopning – det är inte problem att finna information idag men man måste veta hur man skall göra och hur man omvandlar generell information till personlig kunskap.

En av de andra respondenterna upplever en sämre standard i de nya klasserna och påpekar att det är så mycket annat runtomkring som spelar roll i ungdomars vardag nu.

Just på den skola pedagogen i fråga undervisar, har segregationen ökat kraftigt de senaste åren vilket leder till fler kulturkrockar jämfört med tidigare. Samtidigt som det finns så mycket annat runt omkring eleverna som tar deras koncentration. Samma pedagog menar att det inte enbart hjälper med mer resurser i skolan utan att det snarare ligger mycket i den sociala tryggheten utanför skolan som saknas, som fritidsgårdar och liknande. Respondenten säger att det inte finns några instanser som kan hjälpa ungdomar och barn idag och om man rustade upp samhället jämte skolan så skulle detta hjälpa mer än ökade resurser i själva skolan. Denna pedagog hade tidigare 30 elever i en klass, nu har pedagogen 18 elever i en klass.

Det är inte så lätt, i de gamla klasserna jag hade var det 30 elever i varje klass och nu är det 18, men det var lättare med 30. Ibland är det för få i gruppen som drar framåt. Det handlar inte om sämre individer utan snarare mer osäkra individer.

(Berit)

Flera respondenter pekade på att eleverna idag skaffar sig så mycket mer kunskap utanför skolan. Eleverna idag kan enligt många av pedagogerna betydligt mer än vad ungdomar kunde för 15 år sedan, att de är mer allmänskunniga och breda idag men att alla dessa kunskaper kanske inte passar in i skolans ramar.

Vi har nog fel mätinstrument, vi kanske mäter på fel mål. Eller vi har mål som är uppsatta och de måste vi följa medan eleverna i sin vardag utvecklas kanske åt ett annat håll. Så det är en annan kunskapsutveckling som sker än den som politiker har sagt att eleverna ska ha. Men eleverna är inte sämre än vad de var för femton år sedan, de kan mer som individer.

(David)

Ifrågasättandet av lärarutbildningen

En åsikt som uttryckts under intervjuerna är att lärarutbildningen ligger lite före vad skolan rent organisatoriskt kan använda sig av. De säger att om man tittar på språk- och SO-inriktning, som en del nyutexaminerade lärare har, och likaså matematik- och NO-inriktningen, så är det fortfarande inte genomfört ute i skolorna. Lärarutbildningen ligger

långt före i sitt grundupplägg angående hur lärare skall utbildas men sen förmår inte skolorna ute i landet att använda sig av det på samma sätt. En pedagog menar att det bara inte är kritik mot högskolan utan en mer intern kritik mot kommuner och skolor. Det är en omställning som är svår men innan skolan hinner fram till den omställningen så hinner antagligen lärarhögskolan tänka ytterligare 15 år framåt för hur en lärare bör se ut.

Vi ligger inte i fas för hur det ser ut där ute och det är nog den svåraste grejen. Det ligger 30år mellan lärarutbildningen och mellan de som har stort inlyftande i skolan, den lärares utbildnings skiljer sig otroligt mycket mot den nya som kommer och då kan det upplevas som att de nytexaminerade lärarna inte är utbildade och kanske inte kan rätt saker. Detta är i allra högsta grad en ledningsfråga, skolans förmåga att ställa om.

(David)

Arbetsätt och inspiration

Det fanns blandade känslor och tankar kring serien *Klass 9A* hos de pedagoger vi frågat. Mycket kritik låg mot hur serien var vinklad och vart fokus hamnade. Samtidigt var det en del pedagoger som var relativt positiva.

Vissa respondenter kände sig imponerade av de nya lärarnas arbetsätt att de till och med inspirerades till att själva arbeta på ett annorlunda vis i klassrummet. När frågan om pedagogerna själva kunde känna igen sig i de arbetsätt som de tillsatta pedagogerna på Johannesskolan använde sig av fick vi emellertid även svar som:

Det är ju inga revolutionerande metoder eller något helt fullständig annat de håller på med utan det är vanliga lektioner och ämnesundervisning.

(Annika)

De menade att de inte använde sig av någon revolutionerande metod utan att deras arbetsätt snarare är väldigt lätt att känna igen för de yrkesverksamma pedagogerna vi frågat. Det är inte så att dessa pedagoger är ensamma om att sätta sig ner och prata med eleverna och försöka komma fram till vad det är som går snett och så vidare. En av det tillfrågade respondenterna påpekade att hon ansåg att de nytillsatta pedagogerna hade väldigt hög emotionell förmåga och att de var karismatiska, socialt begåvade personligheter samtidigt som de var erfarna och ämneskunniga. Vissa av respondenterna var imponerade över den totala kontrollen som de tillsatta pedagogerna på Johannesskolan hade i klassrummet.

Vissa av det tillfrågade respondenterna tyckte också att det förhållningssätt, vilket de tillsatta pedagogerna har mot eleverna, är mycket klokt och fruktsamt. De menar att det framför allt handlar om att arbetslaget har gemensamma strategier och arbetar mot samma mål och att detta även är förankrat hos eleverna. Emellertid påpekar några av respondenterna att det är en helt annan situation när man som pedagog har fler klasser och många fler elever jämfört med de lärarna som arbetar med klass 9A på Johannesskolan. De säger att stressen och pressen är mycket större för den verkliga pedagogen det hade varit önskvärt att ha mera tid till att möta varje elev varje dag. Emellertid menar de att det borde gå att finna denna tid någonstans då det ingår i en pedagogs uppdrag. Detta är dock en svårare nöt att knäcka och situationen i *Klass 9A* blir därför endast "ett drömscenario men jag tycker att det är jättebra att det visar att det är så man ska jobba, men att komma dit i verkligheten är en helt annan sak" (Clara).

Detta har att göra med att det finns så mycket administrativt runt omkring själva det pedagogiska arbetet som inte direkt rör eleverna, vilket gör att tiden inte riktigt räcker till. Respondenten i fråga avslutar detta resonemang med att tillägga att detta är en ledningsfråga

på skolchef- och regeringsnivå. ”Vill man ändra attityden och förhållningssättet på en skola så är detta definitivt en ledningsfråga” (David).

Samtidigt som arbetssätten kändes igen fanns det vissa respondenter som till exempel inte använde sig lika mycket av demonstrationer som vissa lärare i programserien gör.

Då de ansåg att det var mycket roligare om eleverna får komma på saker ibland annat NO: n själva. Något som vi även upplevde vid våra intervjuer var att våra respondenter inte jobbade lika uppdelat i ämnen som de gjorde på Johannesskolan, att det mer arbetar i arbetslag och att de arbetar tematiskt ämnesintegrerat, vilket de själva ansåg vara ett bättre sätt att jobba på.

Jag kan ta till mig en del av deras pedagogiska färdigheter men jag kan inte tänka mig att jobba på det sättet som de gör. På den skolan jag jobbar på hade jag inte klarat mig utan mitt arbetslag. Här är vi lärare så pass tajta att eleverna vet att det som en lärare säger det är det som gäller.

(Berit)

Däremot kände flera av respondenterna att vem som helst kan vara en superpedagog då ett tv-team finns på plats, filmar varje steg du tar och sedan klipper bort och redigerar materialet. En av våra respondenter undrade om eleverna alls skulle våga vara stökiga och elaka mot varandra när hela Sverige skulle se på. Samtidigt påpekar vår respondent att det faktiskt inte handlar om en bråkig och stökig så kallad ”värstingklass” och undrade om lärarna hade klarat av en klass på den skolan som hon jobbar vid. Både rektor, lärare, elever och föräldrar är aktiva i enbart denna klass, i verkligheten ser det inte ut på samma sätt vilket betyder att programmet absolut inte är representativt för övriga svenska skolor. En av lärarna trodde inte att de så kallade superpedagogerna skulle klara av att vända en av deras klasser utan tv-team och allt stöd från rektor och föräldrar. En lärare sa att det inte är superpedagoger som behövs. Läraren ansåg att de själva redan var superpedagoger och att det istället är mer resurser som krävs.

Stavros och Igor är de pedagoger från Johannesskolan som nämn mest i positiv bemärkning i våra intervjuer. De ses som någonting utöver de andra och respondenterna påpekar att det märks att de tycker om att undervisa.

Jag fick inspiration av gympaläraren Igor när han hade ett så otroligt kompromisslöst, tålmodig och positivt sätt. Han är som man skall vilja vara men som man inte alltid orkar vara. Man kände att han verkligen ville eleverna väl, ja just hans förhållningssätt till eleverna helt enkelt.

(Dennis)

Igor markerade att jag ger aldrig upp, ni kan slopa hur många chanser som helst men jag ger inte upp. Det var verkligen kärleken i blicken, det kändes äkta även fast tv kamerorna var där upplevde jag. Han tycker jag är en förebild så sätt.

(Disa)

Det som Stavros gör kan man inte lära sig på en lärarutbildning. Något som också är väldigt bra är att han kräver en hög nivå av eleverna, jag tror att det är väldigt lätt att man sänker sina krav när man märker att eleverna inte hänger med.

(Berit)

Ibland måste man jaga eleverna, men man måste hela tiden förklara varför jag jagar dig och varför jag inte ger mig, jo det är för att jag vill dig väl. Det är viktigt att de känner att man

stödjer dem. Det är väl det Stavros pratar om en del i den här serien att man måste vinna deras hjärta.

(Carl)

Samtidigt som de flesta tycker att pedagogerna i serien är duktiga menade många att det inte går att härma deras arbetssätt, eftersom det i så stor utsträckning handlar om personlighet. Det inte rimligt att en lärare skall kunna ta över någon annans arbetssätt – metoder i klassrummet är personliga och mycket individuella.

Något som respondenterna reagerade på var matteläraren Stavros Louca, de ansåg att ha var mycket duktig och direkt och kärleksfull i sin undervisning men påpekade att de aldrig skulle kunna krama om och ta i sina elever på det sätt som han gör. En respondent berättade att hon under sin utbildning hade fått lära sig att inte ta i eleverna i undantag för en kram vid examen, och en annan berättade att elever ibland kunde säga att de tyckte att lärarna var för nära in på deras privata sfär. På så sätt menade en lärare att man kunde ta efter småsaker som att försöka vara mer direkt och så vidare men annars handlar mycket till stor del om vilken person man är.

På en annan skola tyckte de att det var helt naturligt att krama om sina elever. En respondent sa att det gäller att läsa av sina elever, en del elever kanske man brottas lite med istället för att krama men att de hela tiden rör sina elever.

Jag tycker att det har varit ett jätteintressant program, det har varit inspirerade och jag kan tycka att så skulle jag också vilja vara, sådär pedagogiska och varm. Jag tycker ändå att man kan se att det relationerna som byggts upp mellan lärare och elever inte är någonting som bara är för stunden för tv utan det är någonting som finns uppbyggt som har byggts upp under den här perioden.

(Alma)

Andra respondenter reagerade över vissa av pedagogernas sätt att bygga relationer med eleverna.

Jag har reagerat på att de har arbetat väldigt starkt med relationerna, ibland tycker jag att de går över gränsen. Du kan ha en bra relation men du får inte bli för mycket kompis med eleverna. Det är viktigt att ha en öppen relation med eleverna och bygga på den hela tiden. En musiklärare gav bort en bas i ett avsnitt det är som om jag skulle säga att du älskar detta då ska du få en bärbar dator utav mig, det blir ett väldigt konstigt sätt att bygga relationer på tycker jag. Hon kunde ha fått låna basen. Eleven hamnar också i en slags tacksamhetsskuld nästan.

(Dennis)

En respondent menar att denna situation är unik då eleverna får en ny chans, att nu satsar vi lärare allt på er för att ni skall få högsta betyg i alla ämnen. Detta samtidigt som alla kamerorna är där, respondenten säger att man som elev får vara riktigt trött och må riktigt dåligt för att inte orka ta till sig denna chans.

Det är klart att man fortsätter att bry sig men när man har gjort insats efter insats efter insats och det inte ger något resultat så ja, man är inte mer än människa. I den här situationen får eleverna en helt ny chans. Det finns teorier som till exempel Taylor som tänder och släcker lampor. Detta är typiskt att man nu har tänt lamporna hos dessa elever och gett dem en unik chans.

(Berit)

Synen på pedagoger

Som vi tidigare nämnt var det många av respondenterna i vår undersökning som ansåg att programserien hade fel huvudfokus. De menar att det hade varit mer intressant att istället få se hur det hade gått om man hade tagit de lärarna som redan undervisade klassen, befriat dem från all annan undervisning och låtit dem enbart få koncentrera sig på klass 9A. Då hade detta kunnat visa "... vad en lärare kan göra om arbetsbelastningen minskar" (Alice). Istället menar flera av respondenterna att fokus hamnar på de nya "duktiga" lärarna och de gamla lärarna som inte klarade av sitt jobb. De menar att det inte handlar om att det skall behövas så kallade superpedagoger för att få ordning på en klass utan istället behövs mer tid, fler lärare och mer resurser. Andra röster bland våra respondenter sa att klassen antagligen inte hade lyckats om deras gamla lärare inte hade bytts ut. För att eleverna, så som deras självuppfattning såg ut, redan var förlorare som skulle misslyckas. Ett kamerateam skulle enligt respondenten enbart förstärka dessa känslor och han menar att om eleverna från början hade ett förlorartänk – "jag är inget MVG-barn" – hade de enbart förlorat ännu mer självförtroende. I och med att det kom in nya pedagoger till klassen som hade ett helt annat förhållningssätt till eleverna så kunde de skapa ett vinnartänk och på så vis höja resultaten för alla.

Våra respondenter såg det som väldigt positivt att lärarrollen lyftes upp och visar att lärarna i *Klass 9A* faktiskt blir hjältar. Det behöver en sådan positiv stämpel för lärare i dagens skolor – någonting som inger hopp. Det var även positivt, enligt många av respondenterna, att man som publik får se så duktiga och olika pedagoger i programmet. En del av de tillsatta lärarna var otroligt mänskliga medan andra var väldigt duktiga rent pedagogiskt.

En annan respondent var emellertid inte lika positiv och hon menar att det inte fanns något att se i programmen då det inte existerar någon universalpedagogik som kan plockas in i varenda grupp, i varenda klass och vid vartenda tillfälle.

Något som många av våra respondenter var överens om var vikten av att synliggöra sina elever, detta var något som inte vore ett problem om varje lärare hade färre elever. Idag finns det enligt våra respondenter ingen tid i det verkliga livet för att kunna hjälpa varje elev på den personliga planet. I alla fall inte i närheten av hur detta framställs i serien.

Du kan göra detta om du har ett stort engagemang och tid, det är precis vad den här klassen har, det är fullt möjligt att detta kan vara en signal till politiker. Det är tröttsamt att höra alla dessa domedagsprofetior om hur det går i skolan och hur dåligt det går för eleverna. Här kan man istället se vad som går att göra under förhållanden som vanliga lärare inte har.

(Annika)

Hur bedömer pedagogerna den pedagogik som kommer till uttryck i Klass 9A?

Här råder det delade meningar bland våra respondenter. Något som vi menar är att de tillsatta pedagogerna i programmet är mycket kompetenta samtidigt som de har fantastiska förutsättningar. De pedagoger som reagerar negativt på serien är de som känner sig kränkta då de anser att de jobbar på liknande sätt som dessa "superpedagoger". Gällande den fysiska kontakten, som våra respondenter har reagerat olika på, är det självklart olika från klass till klass och pedagog till pedagog, men här tror vi att det finns ett mellanting. Alla elever behöver synliggöras och känna sig bekräftade och omtyckta av lärarna, här är beröring på ett eller annat sätt ändå ett bra verktyg. Samtidigt måste man som pedagog kunna läsa av sina elever och se vilka som uppskattar fysisk kontakt och vilka som inte uppskattar det.

Påverkan

En del av de pedagoger som deltog i vår studie sade sig ha påverkats på så sätt att de inspirerades av de tillsatta pedagogerna på Johannesskolan vilket gjorde att det som lärare var roligt att se programmet. Vissa kände exempelvis att de skulle kunna vara mer rakt på sak i klassrummet. Programmet fick pedagogerna att själva fundera och reflektera över sitt eget arbete, vilket enligt dem aldrig kan vara fel.

Jag påverkas också faktiskt för att man kan vara så där varm som Stavros, matteläraren. Jag känner att jag ändå duger även om inte jag är lika bra. Det finns mycket sämre lärare och det finns mycket bättre lärare och jag kan ju försöka nappa upp något lite här och där och försöka vara lite bättre, det har vi alla möjligheten till. Men jag tänker inte härma någon det skulle bli jättekonstigt.

(Alma)

Man kan ta vissa bitar där det handlar om någon slags total närvaro, man tittar och blir väldigt tydlig, sådana saker tycker jag att man alltid ska tänka på.

(Alma)

Programmet påverkade även vissa pedagoger på ett mer personligt plan, och speciellt en respondent grät vid nästan varje program då det var väldigt gripande. Samtidigt ansåg pedagogen sig medveten om att SVT spelade på just de strängarna för att få ett känslomässigt engagemang och band mellan programmet och publiken för ökade tittarsiffror.

Klass 9A – representativ eller inte?

De flesta av de pedagoger som vi har intervjuat anser att *Klass 9A* är representativ för niondeklassar i Sverige. Många tycker att de själva har liknande klasser på skolan om man skall se till gruppammansättningen men även kunskapsbiten. De säger att det är svårt att mäta kunskap men att det i regel alltid finns elever från ”hela skalan” kunskapsmässigt.

Jag har elever som inte vet vad Vänern är som går i nian. Så visst finns det enstaka exempel. I en klass så finns det ju hela skalan.

(Dennis)

Alla ungdomar idag åker inte jorden runt med sina föräldrar på loven. Det finns möjlighet för vissa ungdomar att se världen på olika sätt, att få se världen på ett fantastiskt sätt, men det är långt ifrån alla ungdomar i Sverige som har den möjligheten. De lever ett ganska isolerat liv runt omkring sin egen kompiskrets och familjekrets som ibland kan vara extremt liten. Kunskapsmässigt kan det mycket väl se ut så.

(David)

Anser de yrkesverksamma pedagogerna att dokumentärserien Klass 9A är representativ för den allmänna situationen i skolan?

Eftersom den grundläggande inställningen till programserien varierar skiljer sig även åsikterna kring hurvida klassen som filmas är representativ för hur skolsituationen ser ut runt om i Sverige.

Flertalet av våra respondenter ser situationen som extrem och orealistisk på så vis att ingen annan klass i landet får så mycket uppmärksamhet som 9A på Johannesskolan.

Vad som däremot är mer realistiskt anser flera av de tillfrågade i vår studie, är att kunskapsnivån varierar i alla klasser. Dessutom menar de att sammansättningen vad gäller exempelvis etnicitet, kön och mognad liknar de situationer våra respondenter är vana vid. De menar att hela skalan finns med.

En kritik har emellertid varit att klassen, innan programmet började, presenterades som en så kallad värstingklass vilket gjorde att publiken förväntade sig en mycket värre situation än vad det senare visade sig vara. Flera av pedagogerna i vår undersökning säger att klassen ej är någon katastrof – i alla fall inte om man jämför med vissa klasser som våra respondenter har undervisat och undervisar i. Detta resulterar i att några av respondenterna ställer sig frågande till om de tillsatta pedagogerna klara utmaningen om de fått en värstingklass.

Idealtyper

Då vi har sammanställt alla fokusgruppsintervjuerna har vi kunnat urskilja tre grupper av åsikter. Genom att, utifrån de svar vi fått, göra idealtyper kan vi se hur skalan bland de tillfrågade respondenterna ser ut på ett tydligare vis. Dessa idealtyper anser vi stämmer väl överens med encoding/decoding-modellens mottagargrupper.

Idealtyp A

Den första gruppen tillhör den oppositionella tolkningstypen. Med andra ord så uppfattar gruppen producentens budskap men accepterar inte den ideologi som förespråkas och anser att producentens normer och värderingar är felaktiga. Grupp A är de av respondenterna som har sett få avsitt av serien. De ogillar starkt serien och kallar den för dokusåpa, riktat till allmänheten, med extreme make-over tendenser. ”Istället för att byta ut spisar i hem byter man i det här programmet ut människor” (Alice). Här är det mediala värdet för stort och de ogillar att ungdomarna i serien ”hängs ut” i media och att deras bekymmer och privata problem utvecklas till ren och skär underhållning. Johannesskolan och klassen är för denna idealtyp inte representativ för den svenska skolan då situationen och resurstillgången är extrem och unik. Klassen i sig anses som ovanligt lugn jämfört med de tillfrågade pedagogernas egna klasser och de hade upplevt programmet mer intressant ur ett forskningsperspektiv om de gamla pedagogerna hade fått samma förutsättningar och resurser som de nytillsatta pedagogerna har. Denna idealtyp känner ingen tillit till de nytillsatta pedagogerna och känner sig kränkta av begreppet superpedagoger då de anser att de nytillsatta pedagogerna inte använder sig av några revolutionerande metoder. Något som respondenterna också reagerar starkt på är den fysiska kontakten vissa av de nytillsatta pedagogerna har som arbetsätt. Detta då de inte anser detta vara passande. Avslutningsvis anser pedagogerna i denna idealtyp att serien ger en bild av att det är lätt att vara lärare och att liknande resurser finns på alla skolor.

Idealtyp B

Idealtyp B tillhör den dominanta gruppen, de tolkar budskapet såsom producenten avser att budskapet skall tolkas på. Denna grupp har sett ungefär hälften av alla de program som har visats och har inte under någon större utsträckning funderat över programmets olika delar och syften. Grupp B har inte reagerat på det mediala eller de pedagogiska delarna i programmet negativt. Programmets genre har enligt denna grupp varit dokumentär och har intressant att se. Denna grupp känner tillit till de nytillsatta pedagogerna som de anser vara mycket kompetenta, de kan till och med känna inspiration och en vilja att ta efter en del av de nytillsatta pedagogernas arbetsätt och förhållningssätt mot eleverna. Pedagogerna i grupp B kan mycket väl känna igen de arbetsätt som de nytillsatta pedagogerna utövar men påpekar att de inte helt fullt arbetar på samma sätt. Till skillnad från typ A anser typ B att den fysiska kontakten med eleverna i skolan är nödvändig. ”Det uppskattas, jag tror verkligen att det betyder så mycket mer med en klapp eller beröring” (Britta) Grupp A reagerade starkt över att

elevernas privatliv visades i serien, men grupp B menar att detta i allra högsta grad är relevant för att kunna förstå den situation som eleverna befinner sig i, i skolan.

Idealtyp C

Den sista idealtypen är närmast den förhandlande tolkningen. Med den förhandlande tolkningen menas att man tillsammans med den dominerande ideologin laborerar med andra värderingar. Genren för *Klass 9A* är enligt grupp C en dramadokumentär snarare än en dokusåpa. Denna grupp har valt att se vissa delar av programmet, de ogillar det mediala men väljer att bortse från detta och istället se till de pedagogiska bitarna som de uppskattar. De pedagoger som tillhör typ C har valt att använda sig av seriens pedagogiska bitar i sitt arbete på den skola de arbetar på. De uppskattar programmet och tycker att det varit bra att det visats för allmänheten då det tidigare varit dålig insyn i den svenska skolan. Då läraryrket alltid varit ett solistyrke är det också en lärdom för pedagoger att se hur andra pedagoger arbetar med sina klasser. Serien är bra för att skapa en debatt om den svenska skolan. Idealtyp C uppskattar de förhållningssätt som de nya pedagogerna har till eleverna och gillar deras pedagogik och deras sätt att skapa och behålla relationer med eleverna. Detta gör att de kan känna sig inspirerade av de nytillsatta pedagogerna i *Klass 9A* samtidigt som de till stor del i övrigt känner igen deras arbetssätt. De tycker också att de privata bitarna med eleverna som visas i serien är relevanta för att det som pedagog är viktigt att veta hur det ser ut i dessa elevers liv för att kunna förstå hur de fungerar i skolan. De är dock inte säkra på att detta, för eleverna, är bra att sända ut offentligt, men menar att det för debatten är nödvändigt. Förutsättningarna som dessa pedagoger har i *Klass 9A* är inte likadana som de förutsättningarna som finns i de vanliga svenska skolorna runt omkring i landet, men de anser att det vore önskvärt att få mer tid för eleverna. Att klassen är representativ i fråga om sammansättning (av killar och tjejer med svensk eller utomnordisk härkomst) och även kunskapsmässigt råder det inga tvivel om då de menar att hela skalan av kunskapsnivåer finns i en högstadielklass.

Sammanfattningsvis kan man med detta se att typ A är den som är mest negativt inställd till *Klass 9A* samtidigt som det är dessa personer som har sett minst av programmet. Typ B är de som följt programmet lite sporadiskt men som ändå uppskattar programmet i sig. Typ C är de som har följt hela programserien och valt att ta till sig de pedagogiska bitarna av programmet för att använda sig av dessa i skolan med arbete mellan lärare, rektorer, elever och föräldrar och anser att programmet gynnar skoldebatten.

5 Slutdiskussion

Syftet med vår studie är att se vilken betydelse *Klass 9A* har för yrkesverksamma ämnespedagogers dagliga arbete. Det vi har kunnat se som genomgående i alla våra intervjuer är att alla respondenterna, på ett eller annat sätt, har tänkt igenom sin egen arbetsituation på den skola de arbetar på. Pedagogerna har reflekterat över sina egna pedagogiska färdigheter. Detta oavsett om de har varit positivt eller negativt inställda till serien eller de nytillsatta pedagogernas arbetsmetoder i klassrummet. *Klass 9A* har väckt många frågor och tankar kring pedagogik, etik, moral och elevkontakt samt inspirerat till en viktig samhällsdebatt om dagens skolsituation.

Empiri

Något som på sista tiden har blivit mycket populärt är dokumentärer om olika yrkesgrupper. I *Klass 9A* och andra program som *Barnmorskorna* och *Sjukhuset* speglas det dagliga arbetet hos olika yrkesgrupper. Med detta blev situationen för våra respondenter något speciell då det var deras eget vardags- och arbetsliv som visade på SVT klockan 21.30 på tisdagskvällarna. Det har inte tidigare visats någon svenskproducerad dokumentärserie med detta upplägg. Vi ställde oss frågande till hur denna serie, där iscensatt pedagogik gestaltas, skulle bli mottagen bland yrkesverksamma pedagoger. Vissa av våra respondenter menade att det var en självklarhet att alla borde se programmet då det handlade om den egna yrkeskåren, medan andra ansåg att man åtminstone kunde få vara ledig hemma. De pedagoger som var mest negativt inställda till serien ville inte se sitt dagliga arbete på fritiden utan hemmet skulle vara en fristad från allt arbete. De som var mer positiva till serien såg serien mer som ett samhällsviktigt program som skulle bidra till skoldebatten och ge inspiration till det dagliga arbetet. Vi fann att det för vissa av de tillfrågade pedagogerna var mer känsligt att släppa in övriga Sverige i skolans värld för öppen kritik då de ansåg att situationen med alla förutsättningar i *Klass 9A* var unik.

De tillsatta pedagoger som är positiva till programmet berättar att de har inspirerats och tagit efter delar av de nytillsatta pedagogernas förhållningssätt till och bemötande av eleverna i serien. Att skapa relationer och synliggöra elever är alltid viktigt att arbeta med menar de. Dessa pedagoger har även valt att använda programserien i skolan för att skapa diskussion mellan rektor, lärare elever och föräldrar. För denna grupp har serien haft en stor betydelse både på ett personligt plan där de själva valt att ändra en del av sitt arbetssätt men även på ett organisatoriskt plan där skolorna valt att använda programmet som ett diskussionsunderlag och i viss mån som pedagogisk förebild och ett mål att sträva efter.

Uppenbarligen har *Klass 9A* haft betydelse för de pedagoger som varit negativa till serien också men kanske mer på ett personligt plan. Dessa pedagoger har känt sig kränkta av programidén och sympatiserar med de åsidosatta pedagogerna och känner ingen tillit till vare sig producent eller de nytillsatta pedagogerna. På detta sätt har de berörts men det är svårt att uttala sig vidare om hur stor betydelse serien haft på deras dagliga arbete.

Något som vi har uppmärksammat är att de pedagoger som inte uppskattade serien också har varit de som från början innan serien börjat visas haft en negativ inställning till *Klass 9A* och har i och med detta valt att inte se programmet. Medan de pedagoger som inte redan innan byggt upp en negativ bild av programmet valde att fortsätta se programmet och följa det till det sista avsnittet. De valde också att aktivt sälla i programmet och tog med detta till sig de pedagogiska delarna i programmet och valde bort de mediala bitarna. De pedagoger som sett

de flesta avsnitten menade också att de privata delarna som visades om eleverna var en nödvändighet för att kunna förstå hur dessa ungdomar fungerar och även nödvändiga för skoldebatten. De mer negativa pedagogerna såg detta mer som ren fiktion och elände som det svenska folket skulle kunna "gotta sig i". Något som vi har funderat över är vad det var som från början som gav dessa pedagoger så olika uppfattningar av programmet.

Egna tankar och reflektioner

Är det pedagogernas sociala och kulturella bakgrund som är orsaken till deras olika uppfattningar kring programmet eller kan man dra det så långt att de mer negativa pedagogerna hade uppfattat programmet annorlunda om de känt sig mer trygga i sin yrkesroll? Något som vi under våra intervjuer uppfattade var att de pedagoger som var mest positivt inställda till programmet också var de pedagoger som öppet talade om att läraryrket var ett solistyrke och menade att man som pedagog kunde lära sig något av att få se hur andra pedagoger arbetar i sina klassrum. Dessa pedagoger menade att lärare över lag är rädda för att få kritik då läraryrket är en tacksam yrkeskår att ifrågasätta. De menade att lärare istället borde ta lärdom av andra pedagoger, lära sig att samarbeta bättre och lägga mycket kraft på förhållningssätt till eleverna och skapandet av relationer. Dessa pedagoger menar vi är trygga i sin yrkesroll, de vet att ingen är fulländad men att man med hjälp av sina arbetskamrater kan nå en mycket bra situation i klassrummet. Många pedagoger bygger istället skyddande murar omkring sig för att inte behöva nås av någon negativ kritik. Vi har en fundering om att de pedagoger som var mest negativa till programmet och till de nytillsatta pedagogerna inte är lika säkra i sin yrkesroll då de kände sig "trampade på tårna" och sa att det inte alls är något revolutionerande som dessa "superpedagogerna" gör i *Klass 9 A*. Då läraryrket som sagt är ett solistyrke är vi övertygade om att det för vissa pedagoger är känsligt att vad det gör som profession i klassrummet bli ifrågasatt. Dessa pedagoger kanske inte kan ta till sig programmet positivt då de känner sig hotade av de nytillsatta pedagogerna och deras arbetssätt, att klassrummet helt plötsligt öppnas för hela svenska folket och att yrket med detta kan bli ifrågasatt. Detta tror vi kan vara en stor del av att (som vi har märkt i sökandet av respondenter) få pedagoger ser programmet, de känner sig hotade. De pedagoger som valt att inte se mer än några enstaka program av *Klass 9 A* menar att de vill vara lediga från jobbet på sin fria tid. Vissa pedagoger ser yrket som en livsstil som man bär med sig överallt och har med detta ett stort intresse för sin arbetssituation. Andra pedagoger känner sig trötta på sin arbetssituation och vill inget hellre än att helt stänga av alla tankar på jobb när de kommer hem. Detta kan också vara en faktor som spelar roll när det gäller hur man ser på programmet *Klass 9 A*, med detta menar vi inte att man aldrig skall få vara ledig och släppa sitt jobb men vi anser att detta kan ha en stor betydelse då man har olika inställningar till sitt arbete.

Vi har som sagt fått uppfattningen av att de av våra respondenter som faktiskt har sett större delen av *Klass 9A* är mer positiva jämfört med dem som endast sett ett avsnitt eller två. Detta menar vi även kan ha att göra med att, då serien kommer i sin fulla rätt, ger mer än om man som publik endast ser delar av den. Man kan likna det med att de människor som inte läser kvällstidningar även oftast är de personer som ogillar dem mest.

Användningen av *Klass 9 A*

Som vi i vårt resultat har sett så kan serien användas som diskussionsmaterial i svenska skolor. Vi hävdar att det kan vara bra att som skolledning ta upp serien och diskutera det rent pedagogiska bitarna och bortse från det massmediala. På så vis menar vi att man som pedagog slipper se en serie som handlar om arbetet på fritiden men ändå kan ta till sig eventuella fördelar med serien. Det kanske kan vara lättare att vara mer öppen för detta sätt att se *Klass*

9A och det pedagogiska arbetet om man sedan kan diskutera det med sina kollegor. Då vi och våra respondenter inte anser att pedagoger helt och enbart tillhör seriens målgrupp menar vi att man ändå kan använda sig av de delar som är pedagogiska intressanta. Som vi ser det är det en fördel om man som pedagog kan se bortom det massmediala och använda pedagogiken i programmet som en start på en pedagogisk diskussion. Genom att göra på så vis hävdar vi att man som yrkesverksam pedagog kan utvecklas. Det saknas sådana möjligheter så som det ser ut på många skolor idag. Genom att få inblick i någon annans klassrum kan man utvecklas – ta till sig både det man anser är positivt och negativt och inse att ingen är perfekt. Det finns ingen universalpedagogik som fungerar i alla lägen, men rädslan för negativ kritik mot den egna pedagogiken menar vi leder till en stagnerad arbetsmetod.

Något som våra respondenter har tagit upp och som vi även själva har reflekterat över är vad det är som gör att *Klass 9A* lyckas höja sina betyg i den stora grad de har gjort. De har mer eller mindre, i alla fall i vissa ämnen enligt deras sätt att mäta, lyckats nå upp till de mål som de hade - att bli Sveriges tredje bästa klass. I våra intervjuer har den så kallade Hawthorne-effekten tagits upp, att man tidigare forskat på hur produktiviteten på en arbetsplats påverkas vid ökad och förbättrad belysning. Resultatet av detta experiment var att produktiviteten ökade både när de sänkte och när de ökade belysningen. Med detta visades det att det antagandet som från början var att produktiviteten skulle öka vid förbättrandet av arbetsmiljön inte stämde. Det som hade betydelse i detta fall var att arbetarna fick uppmärksamhet, de blev sedda. Detta experiment skulle man kunna lägga över på *Klass 9A* och då mena att eleverna i och med detta tv-program får en otrolig uppmärksamhet från både de nytillsatta pedagogerna, rektorerna och övriga Sverige. Vi tror emellertid att detta självklart spelat en stor roll på elevernas resultat då de har blivit synliggjorda av både media och sina lärare men att samtidigt de resurser som funnit samt de duktiga nytillsatta pedagogerna har bidragit med var sin del.

Vidare studier

Något som vi anser är relevant och intressant att studera vidare är att undersöka hur de olika pedagogerna känner inför sitt arbete och sin arbetssituation. Vi har tidigare spekulerat kring om de mer negativa inställda pedagogerna skulle ha sett programmet med mer positiva ögon om dessa hade varit mer trygga i sin yrkesroll. Hur ser pedagoger på att ha med fler vuxna personer inne klassrummet när de undervisar, är det enbart jobbigt eller inspirerande? Med detta kan vi ge förslag på att vidare studera läraryrket som solistyrke.

6 Referenser

Litteratur

Aurelius, Eva Hættner & Götselius, Thomas (red.) (1997). *Genre teori*. Lund: Studentlitteratur

Bengtsson, Stina (2007). *Mediernas Vardagsrum – om medieanvändning och moral i vardagslivet*. JMG: Göteborg.

Bondebjerg, Ib (1994). *Narratives of Reality. Documentary Film and Television in a Cognitive and Pragmatic Perspective*, NORDICOM REWIEV, 1, 65-87

Bruhn, Jensen, Klaus (2002). "Media reception" i *A handbook of Media and Communication Research*, Bruhn, Jensen, Klaus, Routledge: London and New York

Drotner, Kirsten (1996). *Medier och kultur. En grundbok i medieanalys och medieteori*, Studentlitteratur: Lund

Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (2000). *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Studentlitteratur: Lund

Frandsen, Kirsten (2007). *Flermedialitet og viden- et forskningsprojekt*, NORDICOM INFORMATION 2007/4

Gemzöe, Lena (2004). "Medier i samtidens etnografi Skärningspunkter mellan antropologi och medierforskning" i *Nutida etnografi – reflektioner från mediekonsumtionens fält* Gemzö, Lena (red.). Nya Doxa: Mora

Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur, mediesamhälle*, Daidalos AB: Uddevalla

Gunter, Barrie (2000). *Media research methods*, SAGE publications Ltd: London

Hall, Stuart (2006). "Encoding/decoding". *Media and cultural studies – Keywords*. Durham and Kellner (red.) Blackwell Publishing: Malden, MA.

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur: Lund

Höjjer, Birgitta (1994). "Från kunskapsförvärvning och begriplighet till upplevelser och reception" i *Kommunikationens korsningar*. Carlsson, Ulla m.fl. NORDICOM-sverige 4: Göteborg

Höjjer, Birgitta (1995). *Genreföreställningar och tolkningar av berättande I TV*. Grafiska Byrån: Uppsala

Jarlbro, Gunilla. (2000). *Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*, Studentlitteratur: Lund,

Kullberg, Birgitta. (1996) *Etnografi i klassrummet*. Studentlitteratur: Lund,

- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund
- Larsen, Per (2002). "Mediated fiction" i *A handbook of Media and Communication Research*, Bruhn, Jensen, Klaus, Routledge: London and New York
- Ljuslinder, Karin (2002). *På nära håll är ingen normal: handikappdiskurser i Sveriges Television 1956-2000*, NRA, Umeå universitet: Umeå
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur: Lund
- McQuail, Denis (1997). *Audience analysis*. SAGE: London
- McQuail, Denis (2005). *Mass communication theory*. 5:e uppl. SAGE: London
- Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Studentlitteratur: Lund
- Morley, David (1992). *Television, audiences and cultural studies*. Routledge: London and New York
- Silverstone, Roger (1994). *Television everyday life*. Routledge: London and New York
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3:e uppl. Studentlitteratur: Lund

Artiklar:

- GP, *Superlärare tar över 9A*, 2008-02.11, 21:36
- GP, Bosseldal, P, Ingrid, *Osmaklig såpa om ungas framtid*, 2008-02-11 17:13
- GP, Rylander, Johan, *Så ska SVT använda våra licenspengar*, : 2008-02-16, 20:22
TT, 2008-05-06
- NE, www.ne.se, uppslagsord: *dokusåpa*, 2008-04-22

Bilaga 1

Stewart Halls encoding/decoding-modell

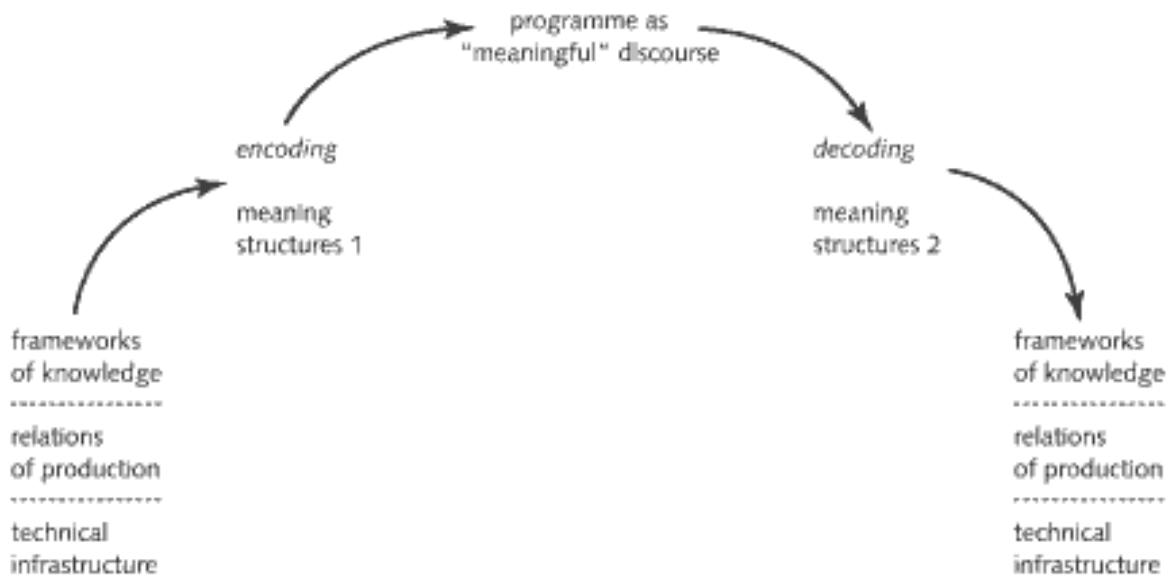

Figure 13.1 Encoding and decoding of broadcast structures

Källa: Durham & Kellner 2006, s 165

Bilaga 2

McQuails genrekategorisering.

		Obiectivity	
		High	Low
Emotionality	Strong	Contests	Dramas
	Weak	Actualities	Persuasions

The structure of television genres: a typology (Berger, 1992: 7)

Källa: McQuail 2005, s 373

Bilaga 3

Fokusgruppssammansättning med fingerade namn

Fokusgrupp 1 Gymnasium	Alice Annika Anneli Alma	Mediekunskap Svenska och stödlärare i matematik Samhällskunskap och geografi Svenska, svenska som andraspråk, engelska och franska
Fokusgrupp 2 7-9	Berit Britta	Matte, No-ämnena och spanska -
Fokusgrupp 3 7-9	Carl Clara	So-ämnena och livskunskap Svenska, So-ämnena och livskunskap
Fokusgrupp 4 7-9	David Dennis Disa	Rektor So-ämnena, svenska och svenska som andra språk Musik

Bilaga 4

Vår semistrukturerade intervjuguide

Allmänt

Hur länge har du arbetat som lärare?

Är du utbildad pedagog?

Vad undervisar du i?

Trivs du med ditt jobb?

Jobbar ni framförallt med att delge eleverna kunskap eller låter ni eleverna söka kunskap själv?

Har du tagit del av debatten kring dokumentärserien *Klass 9A*?

Följer du serien?

Iscensättande pedagogik

Vad tycker du om genren iscensättande pedagogik?

Hur upplever du programmet?

Vad ger programmet dig?

Vilken del av programmet är du mest intresserad av?

Vilken del av programmet är du minst intresserad av?

Anser du att det är positivt eller negativt att en dokumentärserie som *Klass 9a* visas? På vilket sätt?

Hur påverkar programserien dig som pedagog?

Programidé

Vad tycker du om själva programidén?

Anser du att dokumentärserien *Klass 9a* är representativ för den allmänna situationen i skolan?

Är det möjligt för alla skolor i Sverige att göra som Johannesskolan i Malmö?

Är det till största delen de tillsatta pedagogernas förtjänst att klassens negativa trend vänds?

Tror du att det behövs så kallade *superpedagoger* för att vända negativa trender?

Hur skulle du ställa dig till att bli åsidosatt som de ordinarie lärarna på Johannesskolan i Malmö blev? Är detta något du skulle kunna tänka dig att gå med på?

Tror du att de ordinarie pedagogerna hade nått samma resultat som de nytillsatta pedagogerna gör med samma resurser och förutsättningar?

Arbetsätt

Vad tycker du om de tillsatta pedagogernas arbetsätt? Är de något specifikt som har tilltalat eller upprört dig som pedagog?

Anser du att de tillsatta pedagogerna arbetar på ett tilltalande sätt?

Hur skulle er ideala arbetssituation se ut? Vad är det som hindrar er från detta?(pengar, tid, elever, ork)

Känner du igen arbetsättet?

Hur arbetar ni på er skola idag?

Arbetar ni på liknande sätt på er skola?

Skulle du kunna tänka dig att arbeta med liknande metoder som de tillsatta pedagogerna gör i dokumentärserien?

Vad tror du till största del påverkar elevernas beteende och resultat i serien? (situationen, lärarna osv.)

Det vardagliga arbetet

Har programserien påverkat ditt dagliga pedagogiska arbete på något sätt?

Har programserien skapat debatt på skolan du arbetar på? I så fall på vilket sätt?

Har programserien förändrat någonting på din skola? Vad?

Har skolledningen på din skola kommenterat programmet? Hur?

Ser diskussionen mellan lärare och lärare annorlunda ut nu när serien är slut?

Har ni diskuterat serien med eleverna?

Diskuterar eleverna serien med varandra/lärarna?

Målgrupp

Vem anser du programmet främst riktar sig till?

Tror du att du hade tittat på serien om du inte hade varit pedagog?